

แบบเรียนภูมิศาสตร์เบื้องต้น

ว่าด้วยทวีปเอเชียโดยย่อ

(สำหรับสอนชั้นประถมปีที่ ๓)

ร.อ.ต. กำนัน สภานนท์

เรียบเรียง

พิมพ์ครั้งแรก ๒๐๐๐ ฉบับ

พ.ศ. ๒๕๒๓

ราคาเล่มละ ๕๐ สตางค์

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ศิริอักษร

สี่แยกแม่น้ำศรี (สะพานดำ) พระนคร

มีกรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

แบบเรียนภูมิศาสตร์เบื้องต้น

ว่าด้วยทวีปเอเชียโดยย่อ

(สำหรับสอนชั้นประถมปีที่ ๓)

ร.อ.ต. กำนัน สกานนท์

เรียบเรียง

พิมพ์ครั้งแรก ๒๐๐๐ ฉบับ

พ.ศ. ๒๔๗๓

ราคาเล่มละ ๕๐ สตางค์

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ศิริอักษร

สี่แยกแม่น้ำศรี (สะพานดำ) พระนคร

มีกรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ก ๐๓๕๑๙ ๗๕

คำนำ

แบบเรียนภูมิศาสตร์เบื้องต้นเล่มนี้ ข้าพเจ้ารวบรวมและเรียบ
เรียงขึ้นด้วยความมุ่งหมายที่จะให้นักเรียนมีหนังสืออ่าน เพื่อสอย
ส่วนและเพิ่มเติมความรู้จากครูได้สอนมา แต่อยู่ในเรื่อง เหล่านี้ กับทั้งเพื่อ
ให้เป็นหนังสือสำหรับเพื่อนครูด้วยกันที่ต้องสั่งสอนแก่นักเรียน เพื่อ
ให้ตรงตามหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ ในประมวลการ ศึกษา ของกระทรวง
ธรรมการ

ในหนังสือเล่มนี้ โดยมากไม่มีใครมีรูปภาพอันใดมาแสดง
นัก เพราะฉะนั้นครูที่จะสอนวิชานี้ จำต้องนำตัวอย่างภาพและ
รูปของจริงมาแสดงแก่นักเรียน ขอน้อมตอตามหลักแห่ง
การสอน ซึ่งครูทุกคนมีหน้าที่จะต้องทำเช่นนั้นเสมอ
อนึ่งแบบเรียนเล่มนี้ ถ้าผู้พบยี่สิบห้าจากศกยกรรณทศกร
โชนหรือเห็นว่าควรแก้ไขขึ้นอย่างไร ขอได้โปรดกรุณาแนะนำ
ไปยังข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะขอพระคุณท่านเป็นอันมาก เมื่อถึง
คราวพิมพ์ครั้งต่อไปจะได้นำแก้ไขให้เรียบร้อยยิ่งขึ้น.

ร.อ.ท. กำน สภานนท์

นครนายก

๓/๗/๒๓

สารบัญเรื่อง

๑. แผนที่ มาตราส่วนสำหรับแผนที่ และเครื่องหมายของแผนที่	หน้า ๓
๒. ประภาคาร	,, ๕
๓. วิธีดูและเรียกเวลานาฬิกา	,, ๗
๔. ประวัติการของโลก และภายในโลก	,, ๓๑
๕. ประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย	,, ๓๗
๖. สยามแบ่งอาณาเขตต์ปกครอง	,, ๔๗
๗. รัฐบาลสยาม	,, ๗๖
๘. เจ้าหน้าทักกระทรวงที่ส่งประจำมณฑล จังหวัดและอำเภอต่าง ๆ	,, ๕๐
๙. โบราณสถานและวัตถุที่สำคัญในมณฑลต่าง ๆ	,, ๕๕
๑๐. เงินตราและธนบัตรของรัฐบาลสยาม	,, ๕๘
๑๑. ธนาคาร	,, ๖๑

แผนที่

แผนที่คือแผนที่หรือแบบชนิดหนึ่ง ที่เขียนย่อจากพื้นดินนอก
แม่น้ำฝั่งทะเล และส่วนอื่นๆของโลก เพื่อยกกระยะทางใกล้
ไกล และบอกขนาดกว้างยาวของที่ต่างๆที่เปลี่ยนแปลงที่นักเรียนได้
เรียนมาแล้วเคยดูแผนที่ที่ ๓ เหมือนกัน แผนที่ทุกฉบับใช้
ข้างบนเป็นทิศเหนือ และติดกันเช่นนี้เป็นแถวจากเดิมไป

มาตราส่วนสำหรับแผนที่

ถ้าเราพิจารณาแผนที่ซึ่งชาวภาคเขียนไว้ จะเห็นได้ว่ามี
ขนาดกว้างยาวไม่เท่ากันภูมิประเทศของพื้นที่นั้นจริง ๆ ที่เขียนเช่นนั้น
ก็เพราะประเทศบ้านเมืองกว้างยาวมาก จึงเป็นการเหลือข้อเสียที่จะ
เขียนขนาดขึ้นแท้จริงลงในแผ่นกระดาษหรืออะไรก็ได้ เมื่อเป็นเช่น
นี้ จึงจำเป็นต้องย่อระยะทางทั้งปวงให้สั้นเข้าตามมาตราส่วน
ที่จะกำหนดไว้ นั่นคือแผนที่หรือแบบอื่น ๆ ก็บอกกันต้องใช้มาตรา
ส่วนอย่างเดียวกันทั้งหมด

มาตราส่วนสำหรับแผนที่ คือ การเทียบส่วนระหว่างแผนที่
กับของจริงที่กำหนดให้

เช่นตัวอย่าง มาตราส่วน ๑ นิ้วต่อ ๑ ไมล์ (๑ ไมล์ = ๑.๖๐๙๓๕ กิโลเมตร)
เช่นนั้นก็หมายความว่า ส่วนกว้างยาวในแผนที่ทุก ๑ นิ้ว

ก็ให้ฟังเข้าใจว่า เป็นความกว้างยาวของพื้นที่อันแท้จริง ไม่ได้

มาตราส่วนนั้นจะเทียบส่วนอย่างใดก็ได้ เช่น

๑ เซ็นติเมตร	เท่ากับ	๑๐๐๐ เซ็นติเมตร
๑ นิ้ว	เท่ากับ	๑๐๐๐๐๐ นิ้ว
๑ นิ้ว	เท่ากับ	๕๐ กิโลเมตร

มาตราส่วนต่างกันตามขนาดของส่วนที่กำหนดให้ ดังนั้น
ฉะนั้นเมื่ออ่านแผนที่ใดๆ ก็ตาม จะต้องดูมาตราส่วนเส้นบรรทัด หรือ
เครื่องวัดเส้นบรรทัด ที่เขาเขียนไว้ตามแผนที่ เพื่อบอกแผนที่นั้นว่า
แผนที่ใดใช้มาตราวัดระยะชนิดใด และถ้าเราต้องการทราบความ
กว้างยาวของพื้นที่นั้น ก็ต้องใช้มาตราที่เขากำหนดไว้ นั้น ง่าย
ดูมาตราส่วนเส้นบรรทัดที่เขาเขียนไว้ในแผนที่ ดังนี้.

มาตราส่วน ๑:๒,๐๐๐,๐๐๐

กิโลเมตร ๕๐ ๑๐๐ ๕๐๐ กิโลเมตร

(๕๐ กิโลเมตร ยาวเท่ากับ ๒,๐๐๐,๐๐๐ นิ้ว)

การทำแผนที่โดยมาก เขาใช้มาตราส่วนที่เป็นไมล์หรือกิโล
เมตร และวิธีหารระยะทางจริงในแผนที่ เราหาจากระวัดส่วนกว้าง
หรือส่วนยาวใด ด้วยวงเวียน เช่น เมื่อต้องการวัดระยะทางยาวจาก
ตำบลหนึ่งถึง ตำบลหนึ่ง เราก็วัดวงเวียน ระยะนั้นๆ ในแผนที่
แล้วจึงลองวัดเส้นทางระยะให้เท่ากับความยาว ที่ทางระยะจากแผนที่

ที่ยื่นมาตราส่วนเส้นบรรทัดที่กำหนดไว้ นั้น
ความยาวของที่ ๒ แท่งนั้นได้.

เราก็อาทรายระยะ

เครื่องหมายของแผนที่

การอ่านแผนที่ ถ้าไม่เข้าใจเครื่องหมายที่ผู้ทำแผนที่กำหนดให้ไว้แล้ว การที่จะอ่านให้เข้าใจว่า ส่วนไหนเป็นแม่น้ำ ลำคลอง ทางรถไฟ เกาะ และภูเขา ใด ก็เป็นการยากมาก ฉะนั้นก่อนที่อ่านแผนที่ ควรจะต้องรู้จักเครื่องหมายที่สำคัญไว้บ้าง ดังต่อไปนี้ (ก่อนจาก เครื่องหมายในแผนที่ สยาม ของกรมแผนที่ทหารบก)

๑ เขตประเทศ	+ - + - + - + - + -
๒ เขตคั่นเขต	- . - . - . - . - .
๓ ทางรถไฟที่ท่าแล้ว	=====
๔ ทางรถไฟที่กำลังทำ	=====
๕ ทางรถไฟที่คิดจะสร้าง	=====
๖ เส้นโทรเลขที่มีสาย	~~~~~
๗ กระโสมไฟ	
๘ ที่ทำการไปรษณีย์	⊕

๑ ที่ทำการโทรเลข

๓๐ ศาลารัฐบาล

๑ (เศ.ร) หรือ ๓

๓๓ ศาลากลาง

๑ น. ๓ ๓

๓๒ ที่ว่าการอำเภอ

๑ อ. ๓ ๑

๓๓ หมู่บ้านต่างๆ

○ บ.

๓๔ ทางเกวียน

๓๕ ทางคนเดิน

๓๖ ลำน้ำ

๓๗ ภูเขา

ประกาศ

ประกาศ คือ กะโหมไฟ เขามักสร้างไว้ตามปากอ่าวที่มี
สันดอน งามทะเล กลางทะเลกันๆ หรือบนหินโสโครก ซึ่ง
เรือแล่นผ่านไปมาเสมอ

กะโหมไฟ
(รูปภาพ) นั้นเขาทำ
คล้ายกับเรือน กะระ
ทั้งนี้ บนยอดหอคอย
และประทุนไปทั่ว
บาน กะระสีต่างๆ
มีลักษณะอย่าง สีขาว
บ้าง สีแดงบ้าง เพื่อ
เป็นเครื่องหมายให้
ผู้นำเรือ รู้ สีไหน
จะต้องนำเรือหักให้
ไกลเท่าใด เรือ
จึงจะไม่โดนหินโส
โครกหรือติดสันดอน
ผู้ที่เป็นนายเรือเขา
จะต้องรู้เครื่องหมาย

สี่ของกระบอกทุกคน เขาจึงผลักเรือตามระยะนั้น ๆ ไปได้

ภายในเรือคนกระบอกนั้น มีตะเกียงซึ่งส่องแสงสว่างที่สุดในเวลากลางคืน ดังนั้นนายเรืออาจจะแลเห็นกะ โคมไฟได้ในระยะทางไกล ๆ

ถ้าไม่มีกะ โคมไฟ นายเรือก็จะไม่ทราบว่า ตรงไหนมีสันดอนหรือหินโสโครก เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว เรือสินค้าหรือเรือกลไฟที่แล่นไปมา ก็จะ โชนหินโสโครกแตกหรือเป็นอันตรายในทะเลแตรมหาสมุทร

ฉะนั้นกะ โคมไฟจึง มีประโยชน์สำหรับผู้นำเรือ แล่นไปมา กลางทะเลแตรมหาสมุทร ให้พ้นจากอันตรายในเวลากลางคืนมาก

ในประเทศสยาม ก็มีกะ โคมไฟ ตามปากอ่าวสยามมากเหมือนกัน และกะ โคมไฟเหล่านี้ อยู่ในความคุ้มครองรักษาของกระทรวงทหารเรือ

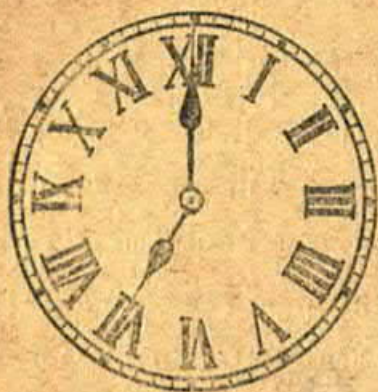
วิธีดูและเรียกเวลานาฬิกา

นาฬิกาเป็นชื่อของเครื่องมือเวลาอย่างหนึ่ง การทำให้ชื่อว่า
นาฬิกานั้น ก็เพราะที่แรกเขาเอากะลามะพร้าวมาทำนาฬิกาทำให้
คล้ายจอกลูกน้ำ แล้วเจาะรูเล็กๆ วางลงในน้ำ น้ำก็ไหลเข้าทาง
รูที่ละน้อยๆ พอเต็มกะลามะพร้าวลงคราวหนึ่ง นับเป็นชั่วโมงนาฬิกาหนึ่ง
การรู้เวลาได้โดยวิธีเช่นนี้ให้ชื่อว่านาฬิกาน้ำ เพราะต้องอาศัยน้ำ
และอีกอย่างหนึ่งเรียกว่านาฬิกาแดด เพราะต้องอาศัยแสงพระ
อาทิตย์ ชื่อนาฬิกาจึงคิดมาจนทุกวันนี้

แต่ในสมัยนี้ นาฬิกาเขาทำด้วย เหล็ก ทองเหลืองเงิน
เครื่องจักร หมุนได้ทั้งขลานั้นบ้าง ที่ม้วนขึงและมีกระต่ายเข็ง
หรือสังกะสีเป็นรูปวงกลมแข็งขึ้นข้างหนึ่ง มีตัวเลขกำกับด้วย เพื่อ
บอกเวลาให้รู้ว่า ชั่วโมง นาที และวินาที กระต่ายเข็งชนิด
นี้เรียกว่านาฬิกาข้อมือ และบนหน้าข้อมือมีเข็ม ๒ อัน เข็มสั้น
อันหนึ่ง เข็มยาวอันหนึ่ง เข็มสั้นสำหรับชี้ชั่วโมง เข็มยาว
สำหรับชี้นาที

ขีดทแบ่งไวนบนหน้าข้อมือนาฬิกา

หน้าข้อมือนาฬิกา (ภาพ) แบ่งเป็นช่องใหญ่ ๆ ๑๒ ช่อง มี
ตัวเลข ๑ ถึง ๑๒ กำกับขึ้นข้างบน เพื่อแสดงชั่วโมงนาฬิกา (ฟังสังเกตไว้

ว่าหน้าข้อมีนาฬิกาขางเรือนก็
ใช้โดยไทย ขางเรือนใช้เลข
โรมัน)

ในระหว่างช่องใหญ่ช่อง
หนึ่ง ๆ แบ่งเป็นช่องเล็ก ๕
ช่อง เพื่อแสดงชั่วโมง ฉะนั้น
หน้าข้อมีนาฬิกาจึง แบ่งช่อง

เล็ก ๆ ออกเป็น ๖๐ ช่องนาฬิกา

วิธีใช้นาฬิกา

จึงสังเกตที่หน้าข้อมีนาฬิกา ถ้าเข็มยาว
หมุนผ่านช่องเล็ก ๑ ช่อง ก็รู้ว่าเป็นเวลานาน ๑ นาที และถ้า
หมุนไปครบรอบหนึ่ง ก็รู้ว่าเป็นเวลานาน ๖๐ นาทีหรือหนึ่งชั่วโมง
และการที่เราทราบว่า เป็นเวลานาน ๑ ชั่วโมงก็เพราะ เข็มสั้นจะหมุน
ผ่านช่องใหญ่จากซีกหนึ่งไปยังซีกหนึ่งเพียง ๑ ช่อง หรือผ่านช่อง
เล็กไป ๕ ช่องนาฬิกา และเข็มยาวจะหมุนไปรอบหนึ่งคือครบเลข ๑๒
ไปจนถึงเลข ๑๒ เข็มอีกครั้งหนึ่งดังนี้

การเรียกเวลา

เราสังเกตที่เข็มนาฬิกา ถ้าเข็มสั้นชี้
เลข ๑ ก็เป็น ๑ นาฬิกา ชี้ที่เลข ๒ ก็เป็น ๒ นาฬิกาและเข็มยาวหมุนต่อ ๆ
ไปจนถึงเลข ๑๒ ก็เป็น ๑๒ นาฬิกา ซึ่งชาวสยามเรียกกันว่าเวลาเที่ยง
วัน แล้วเข็มยาวจะหมุนไปหาเลข ๑ วนรอบใหม่อีก เรียกว่าเวลา
๑๓ นาฬิกา (คือเอา ๑๒ มาบวกเข้ากับเลขที่เข็มสั้นชี้) ถ้าชี้

เลข ๒ ก็เป็น ๓ นาฬิกาตลอดไปจนเลข ๑๒ ก็เป็น ๒ นาฬิกา ซึ่งชาว
บ้านเรียกกันว่าเที่ยงคืนหรือ ๒ ยามนั้น เป็นครบวันหนึ่ง และขึ้น
วันใหม่กันนี้ ๓ นาฬิกา ๒ นาฬิกาไปจนครบ ๒๔ นาฬิกาเช่นเดียวกัน

การนับเวลานาฬิกาในสมัยรัชกาลที่ ๒

และรัชกาลปัจจุบันต่างกัน

เวลานับเวลาในราชการอันได้ประกาศไว้ลงวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน
พุทธศักราช ๒๔๗๓ ในรัชกาลปัจจุบันนี้ มีระเบียบนับเวลาขึ้น
รอบ ๒๔ นาฬิกา ตั้งแต่เที่ยงคืนล่วงแล้วไปบรรจบเที่ยงคืนเช่นวันหนึ่ง
คือตั้งแต่เวลาเที่ยงคืนล่วงไปเรียกว่า ๐ นาฬิกาถึงเศษนาทิจนถึง ๖๐
นาทีก็นับว่า ๑ นาฬิกา และนับกันต่อไปตามลำดับจนบรรจบ
ถึงเที่ยงคืนอีกครั้งหนึ่ง

แต่การนับเวลาในราชการสมัยรัชกาลที่ ๒ ซึ่งประกาศไว้
ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๖๐ นั้น มีระเบียบนับเวลา
เช่นรอบ ๓๒ นาฬิกา ตั้งแต่เที่ยงคืนล่วงแล้วถึงเที่ยงวันรอบหนึ่ง
ตั้งแต่เที่ยงวันล่วงแล้วไปบรรจบเที่ยงคืนอีกครั้งหนึ่ง เรียกว่าก่อน
เที่ยงและหลังเที่ยง

ส่วนการนับเวลาในกิจการของประชาชนนั้น จะได้อีกใช้
วิธีนับอย่างใดก็ได้ แต่เราควรเลือกใช้วิธีนับเวลาในราชการ ที่
ได้ประกาศให้ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ จะเหมาะและสะดวก

อนึ่งพึงจำไว้ว่า คำบอกกำหนดเวลาใช้ว่า “นาฬิกา”
 เช่น ๓ นาฬิกา ๒ นาฬิกา และคำบอกย่านระยะเวลา ใช้ว่า
“ชั่วโมง” ไม่ใช่ ชั่วโมง ท้ายอย่างเช่น ตั้งแต่เวลา ๖
 นาฬิกาไปจนถึง ๓๐ นาฬิกา นับเป็นระยะเวลา ๔ ชั่วโมง

ประวัติการของโลก

นักปราชญ์ท่านได้ลงความเห็นพร้อมกันว่า โลกเรานั้นเป็น
สะเก็ด หรือส่วนหนึ่งของดวงอาทิตย์ และได้แยกออกมาจาก
ดวงอาทิตย์ ไม่ทราบว่านานเท่าใด และมีอากาศที่มืดอับ
รอม ๆ ครั้นต่อมา โลกก็เย็นลงทุกที จนเปลือกนอกของโลก
เย็นหมด จึงมีหินไม่ออกชน และสัตว์ มนุษย์ เกิดอาศัยอยู่ได้

รูปร่างของโลก

โลกที่เราอาศัยอยู่นี้ เดิมเข้าใจกันว่า เป็นพื้นแบนราบ
แต่ต่อมามีผู้คิดกันว่าหาเหตุผล ลงความเห็นว่ามันแบน คง
เป็นทิวกลมลอยหมุนรอบ ในที่ว่าง และเหตุผลเหล่านี้ได้มาจากข้อ
อ้างต่าง ๆ จะกล่าวไว้อย่างข้อต่อไป (ให้ดูรายละเอียดในภูมิ
ศาสตร์สากลอย่างย่อเล่ม ๓)

ข้ออ้างให้เห็นว่าโลกกลม

๑. เมื่อเราอยู่ชายทะเล ดูเรือที่แล่นเข้ามา เราจะเห็นเสา
กระ โกงก่อน แล้วจึงเห็นปล่องและลำเรือ ที่เป็นเช่นนี้คล้ายกับ
เมื่อเราเห็นคนข้ามสะพานโค้งมาหาเรา ที่แรกเห็นหัวมาก่อน แล้ว
จึงเห็นหน้าและตัว ด้วยเหตุว่าส่วนโค้งของพื้นสะพานบังตัวผู้
นั้นเสีย เพราะฉะนั้นในพื้นทะเลพื้นน้ำ คงเป็นส่วนโค้งบ้าง

เช่นเดียวกัน โดยเหตุนี้จึงลงความเห็นว่าพื้นโลกของเราคงมีส่วน
โค้งและไปบรรจบกันเป็นรูปกลม

๒. ตามที่ทราบมาแล้วว่า พระอาทิตย์ขึ้นในเวลาเช้าที่ต่างๆ
บนพื้นโลกได้รับแสงสว่างและเวลาไม่เท่ากัน ถ้าหากว่าพื้นโลก
แบนราบแล้ว เมื่อพระอาทิตย์ขึ้นเวลาเช้า ก็คงเห็นพระอาทิตย์
ในเวลาพร้อมกันทั่วโลก แต่หาเห็นทั่วกันไม่ คงเป็นด้วยส่วนโค้ง
ของโลกบังเสีย ฉะนั้นจึงเชื่อกันว่าโลกเราอยู่นั้นเป็นรูปกลม

๓. อีกประการหนึ่ง ดวงดาวดวงอาทิตย์ที่ลอยอยู่ในที่ว่าง
ส่วนปรากฏเห็นของกลมทั้งสี่นั้น โลกก็เหมือนดาวดวงหนึ่ง เพราะ
ฉะนั้นก็เชื่อนั่นกันว่า โลกคงจะกลมเหมือนดาวทั้งหลาย

พื้นโลก

ตอนต้นได้กล่าวแล้วว่า โลกเป็นส่วนหนึ่งที่แยกออกจาก
ดวงอาทิตย์ เมื่อกระเด็นมาใหม่ๆ ก็เป็นรูปกลมเกลี้ยงดี ต่อมาพื้น
หรือเปลือกนอกของโลกก็ค่อยเย็นลง ก็ยุบและหดตัว ส่วนไหนแข็ง
ก็กลายเป็นหินเป็นดิน ส่วนไหนเหลวก็กลายเป็นน้ำ ฉะนั้นพื้น
โลกที่เราอาศัยอยู่ จึงประกอบไปด้วยน้ำและดินทั้งสี่นั้น ก็ทั้งสูงๆ
ต่ำๆ ไม่เสมอกันด้วย บางแห่งแผ่นดินสูงขึ้นไป และแตกแยะออก
บางที่ก็ต่ำเรียบเสมอกัน พื้นโลกแบ่งออกเป็น ๔ ส่วน เป็นพื้นน้ำ
๓ ส่วนยังอีกส่วนหนึ่งคือแผ่นดินที่มนุษย์และสัตว์ได้อาศัยอยู่นั้น

๕
พนบก

พนบกมีลักษณะต่างกัน คือ

- ก. ผงทะเล คือแผ่นหินที่คงเป็นขอบเขตคั่นทะเล
- ข. แหลม คือแผ่นหินที่ยื่นออกไปจกทะเล เช่น
แหลมมะลายูเป็นต้น
- ค. เกาะ คือ แผ่น หิน ที่มีน้ำล้อมรอบ เช่นเกาะสี
ชัง เกาะภูเก็ต เป็นต้น
- ง. ภูเขา คือแผ่นหินที่สูงกว่าระดับพื้นดินอย่างน้อย
๒ เส้น เช่นภูเขาแท่นลาว ภูเขา
ถนนธงชัย
- จ. ทิวเขา คือแผ่นหินที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลเล็กน้อย
- ฉ. ทิวสูง คือ แผ่นหินที่สูงกว่าระดับน้ำ ทะเล อย่าง
น้อย ๓ เส้น
- ช. ทะเลทราย คือพินทุมทิวเขามากและว่างเปล่า ไม่มี
ต้นไม้ ขึ้นเลย

๕ ๒
พินา

พินามีลักษณะต่างกัน คือ

- ก. มหาสมุทร คือพินน้ำอันกว้างใหญ่ และลึกที่สุด
ซึ่งคงอยู่ในระหว่างทวีป เช่นมหา

- สมุทรแปซิฟิก เป็นต้น
- ข. ทะเล คือพื้นน้ำส่วนหนึ่งของมหาสมุทร เช่น ทะเลจีน ทะเลญี่ปุ่น เป็นต้น
- ค. อ่าว คือ แอ่งใหญ่ ที่ น้ำ ลำน้ำ เข้า มา ใน แผ่นดิน เช่นอย่างอ่าวสยาม เป็นต้น
- ง. ทะเลสาบ คือแอ่งหรือหนองน้ำใหญ่อยู่บนพื้นดิน เช่น ทะเลสาบจังหวัดสงขลา เป็นต้น
- จ. ช่อง เป็นช่องน้ำอยู่ ในระหว่างแผ่นดิน ทั้งสองข้างเช่นอย่าง ช่องทะเลระหว่างประเทศอังกฤษกับประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น
- ฉ. แม่น้ำ คือทางน้ำไหล เป็นที่รวมสาขาน้ำ ที่ ไหลมาจากห้วยและลำธาร มารวมกัน เป็นสาขาน้ำใหญ่ เช่นแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำบางปะกง เป็นต้น

เหตุที่เกตุภูเขา

เราได้ทราบแล้วว่า เมื่อโลกของเราแยกออกจากดวงอาทิตย์ ใหม่ๆถูกความร้อนของอากาศหุ้มห่อเข้ากันและหดตัว แล้วตกลงกลายเหล่านานหายยและแตกกันไม่ ฉะนั้นจึงทำให้พินทุสูงต่ำ และเว้าแหว่งลงไม่เท่ากัน ที่ไหนสูงมากเราจึงเรียกว่า ภูเขา

ภูเขาบางแห่งก็มีขอกแหลมขรุขระ บางแห่งก็มีรูปนูนคล้าย
หลังเต่า ราวพื้นดินค่อยต่ำลงทุกทีๆ ภูเขาบางลูกก็คั่นกัน
ยาวมาก และภูเขาอีกอย่างหนึ่งเรียกว่า ภูเขาไฟ มีรูปเหมือน
ถวยหรือฝาคี ที่ยอดภูเขานั้นกลวง เป็นปล่องมีไฟอยู่ เบื้องล่าง
ถึงคว้นและไฟพลุ่งขึ้นมาข้างบนเสมอๆ

ภูเขาที่สูงที่สุดในประเทศสยามคือ ทอยอินทนน สูงประมาณ
๖๔ เส้น อยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดลำพูน.

เหตุที่เกิดแม่น้ำ

ทางทิศใต้ตาม ลำน้ำภูเขาซึ่งเย็นที่สูงแล้ว เมื่อเวลาฝน
ตกลงมา น้ำก็ไหลเทจากภูเขาลงสู่ตามซอกเล็กซอกน้อยข้างเขียง
ว่า ลำธาร ลำธารเหล่านี้ไหลลงไปสู่พื้นทรายต่ำเสมอ จึงเกิด
เป็นแควหลายๆ แคว แล้วไหลไปบรรจบกันเข้ามากขึ้นทุกที จึง
ทำให้เกิดเป็นลำแม่น้ำใหญ่ขึ้น และน้ำก็ไหลเซาะดินคกเคี้ยวลงไป
สู่ทะเลซึ่งเย็นที่ต่ำมาก.

ตอนต้นของแม่น้ำ น้ำไหลเชี่ยวเพราะแผ่นดินสูงลาดลงมา
หาที่ต่ำ แต่ตอนใกล้ปากน้ำก็ค่อยไหลช้าลงทุกที เพราะแผ่นดิน
ลาดเป็นทิวๆ ใกล้ทะเลออกมาแล้ว

แม่น้ำที่นับว่าเย็นแม่น้ำใหญ่ และสำคัญที่สุดของประเทศ
สยาม คือแม่น้ำเจ้าพระยา ถ้าวัดตั้งแต่ต้นแม่น้ำจากลำธารของ
แควแม่น้ำยังจนถึงปากน้ำเจ้าพระยา ยาวประมาณ ๒๐๐๐๐ เส้น

ภายในโลก

ธรรมชาติของที่ใหญ่เช่นโลกของเรา เมื่อภายนอกเย็นแล้ว
 ส่วนที่อยู่ภายในก็ยิ่งร้อนอยู่ และยิ่งลึกลงไปความร้อนยิ่งมากขึ้น
 ทุกที เราจะทดลองได้ง่าย ๆ เช่น เราเอาทรายใส่กระโถนไฟ
 ให้ร้อนจัดแล้วขยักสักระยะหนึ่ง เราเอามือหยิบทรายพูนบน
 จะรู้สึกว่าเป็นสง แต่เมื่อหยิบทรายลึก ๆ ลงไปในก้นกระโถน จะ
 รู้สึกว่ายิ่งร้อนนัก หรือถ่านไฟที่กำลังคุอยู่ ถ้าเราเอาออกจาก
 เตา จะเห็นว่าก้นถ่านมีเท่าเกาะอยู่ รอย ๆ เพราะอากาศที่หุ้ม
 ห่อทำให้เปลือกนอกเย็นลง แต่ภายในยิ่งร้อนอยู่ เช่นนี้จริงเช่น
 ที่เชื่อนั่นว่าภายในของโลกยิ่งคงร้อนอยู่ เช่นนี้ ฉะนั้นบรรดาแร่
 และธาตุต่าง ๆ ภายในโลกที่ละลาย จึงกันออกมาตามรูปช่องที่ว
 นัน แล้วก็ไหลท่วมไปบนพื้นโลก เช่นภูเขาไฟและน้ำพุเป็นต้น

ทวีปเอเชีย

ทวีปเอเชียมีขนาดใหญ่ที่สุดในทวีปทั้งหมด (คือแผ่นดินในโลกที่แบ่งเป็น ๖ ทวีปนั้น ทวีปเอเชียใหญ่กว่าทวีปอื่นๆ). มีพื้นที่ราบสูงใหญ่หลายแห่ง ในทวีปเอเชียนี้แบ่งอาณาเขตค่อออกมาหลายประเทศ มีประเทศที่ควรจำไว้ข้างค้งต่อไปนี้

๑. ประเทศสยาม ๒. ประเทศจีน ๓. ประเทศญี่ปุ่น ๔. ประเทศอินเดีย ๕. ประเทศพม่า ๖. ประเทศเขมร ๗. ประเทศญวน ๘. ประเทศสหรัฐอเมริกา ๙. ประเทศอาหรับ ๑๐. ประเทศโซเบียเรีย ๑๑. ประเทศอิหร่าน ๑๒. ประเทศอาฟกานิสถาน ๑๓. ประเทศเมลูซิสถาน

๑. ประเทศสยาม

การปกครอง ประเทศสยามเป็นประเทศเอกราช มีการปกครองอย่างราชาธิปไตย มีพระเจ้าแผ่นดินทรงสำเร็จราชการแผ่นดิน สืบเชื้อสายในพระองค์

เมืองหลวง ชื่อ กรุงเทพมหานคร (บางกอก)

เมืองท่า ชื่อ พระนคร สมุทรปราการ ชลบุรี สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร

การทำมาหากิน การเพาะปลูก การชุกแร่ การค้าไม้ และการจับปลา เป็นการอาชีพสำคัญของพลเมืองในประเทศสยาม

สิ่งสำคัญที่สุดคือการทำนาข้าว ในประเทศสยามทำนาได้เยอะ
มาก ๆ ทุกปี

สินค้าสำคัญ มี ข้าว ไม่สัถ มะพร้าว แร่กบฏ พริกไทย
ยาสูบ ฯลฯ

สินค้าออก คือ ๑. ข้าว ส่งออกไปจำหน่ายที่ประเทศจีน
ฮ่องกง สิงคโปร์ ญี่ปุ่น อังกฤษ และเยอรมัน

๒. กัญชง ส่งออกไปจำหน่ายที่จีน สหรัฐอเมริกา และฮ่องกง
๓. ไม่สัถและไม่อื่น ๆ ส่งไปที่สหรัฐอเมริกา ชวา ฮ่องกง
จีน ญี่ปุ่น อินเดียน และประเทศสหพันธรัฐอเมริกา

๔. พริกไทย ส่งไปที่ สหรัฐอเมริกา ชวา ฮ่องกงและ
ประเทศจีน

๕. ปลาเค็มต่าง ๆ ส่งไปที่ สหรัฐอเมริกา ชวา ฮ่องกง
และประเทศจีน

๖. สักร ส่งไปที่ประเทศจีน และพม่า

๗. ไคกระบิช ส่งไปที่สหรัฐอเมริกา และชวา

๘. ครั่ง ส่งไปที่สหรัฐอเมริกา อินเดียน ทวีปยุโรปและ
ประเทศสหพันธรัฐอเมริกา ฯลฯ

สินค้าเข้า ๑. ที่ส่งมาจากสิงคโปร์ มี เครื่องเทศ น้ำ
ตาล น้ำมันมะพร้าว ขมิ้น ผัก ผักขาว ตะกั่ว และฝ้าย

๒. ที่ส่งมาจากฮ่องกง มี ผลไม้กระป๋อง ปลาเค็ม แป้ง

ยาเส้น ขามวน ทองคำใบ เครื่องทองเหลือง เตียบข ร่มผ้าและ
ร่มแพร

๓. ที่ส่งมาจากประเทศจีน มี เครื่องถ้วยชาม ใหม
แพร ผดไม้ ร่มกระดาษ กระดาษฟาง ขลุ่ย เครื่องจักสานและ
สุราจีน

๔. ที่ส่งมาจากประเทศอังกฤษ มีขนมขบเคี้ยว เบเกอรี่
วิสกี้ แร่ต่าง ๆ เหล็ก เครื่องจักร เครื่องเรือไฟ เครื่องทองแดง
เครื่องนุ่งห่ม ขวดยาโรค เครื่องหนัง และหนังฟอก เครื่อง
ยางและยางรด ผ่าน้ำมัน

๕. ที่ส่งมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา มี ยัหร
เครื่องรถไฟ เครื่องยนต์ น้ำมันหยอกเครื่องจักร เครื่องอาหารที่
บรรจุกระป๋อง หมูแฮม และเครื่องไฟฟ้า

๖. ที่ส่งมาจากประเทศอินเดีย มี กระดาษย่น พรม น้ำ
มัน ผ้าลาย เครื่องกายมะพร้าว ผักขม เมล็ดพืช เครื่องเคลือบ
และอะลูมิเนียม

๗. ที่ส่งมาจากประเทศอิตาลี มีเครื่องเคลือบต่าง ๆ หมวก
ต่าง ๆ และมักกาโรนี

๘. ที่ส่งมาจากประเทศฝรั่งเศส มี น้ำหอมต่าง ๆ เหล้า
ขร็อก เหล้าองุ่นต่าง ๆ และผ้า ลูกไม้

๙. ที่ส่งมาจากประเทศเยอรมัน มี เครื่องจักร เครื่อง

เหล็ก เครื่องที่ทำด้วยตะกั่วเงิน และยารักษาโรคต่าง ๆ

๓๐. ที่ส่งมาจากประเทศเบนมารูก มีเหล้าเบียร์ เนยแข็ง และเนยเหลว

๓๑. ที่ส่งมาจากประเทศสวีเดนและนอร์เวย์ มี นมกระป๋อง และนาฬิกาต่าง ๆ

๓๒. ที่ส่งมาจากประเทศเบลเยียม มีเครื่องสังกะสี เครื่องแก้ว และเครื่องแต่งบ้านเรือนต่าง ๆ

๓๓. ที่ส่งมาจากเกาะต่าง ๆ ที่เป็นเมืองขึ้นของประเทศฮอลันดา มี น้ำอ้อย น้ำมันก๊าด และน้ำมันเบนซิน

๓๔. ที่ส่งมาจากประเทศญี่ปุ่น มี ถ่านหิน ไม้ซีกไฟ ตะเกียงต่าง ๆ เครื่องเล่นของเด็กต่าง ๆ และเครื่องกำมะลอ

ประเทศจีน

การปกครอง เป็นประเทศเอกราช มีการปกครองอย่างประชาธิปไตย มีประธานาธิบดีเป็นหัวหน้าจัดการปกครองบ้านเมือง

เมืองหลวง ชิงกรุงนานกิง

เมืองท่า ชิง เมืองเซี่ยงไฮ้ เมืองเทียนสิน เมืองกวางตุ้ง เมืองฮัวเกา เมืองฟูเจา ฯลฯ

การทำมาหากิน การเพาะปลูกเป็นการอาชีพสำคัญของประเทศ มีการทำนา ทำสวน ทำไร่ ปลูกไหมและผ้าต่าง ๆ

นอกจากนี้ยังทำการค้าขาย และหัตถกรรมอีกด้วย

สินค้าที่ส่งเข้ามาขายในประเทศสยาม เครื่องถ้วย ชาม

เครื่องจักสาน ใบชา ผลไม้ ร่มกระชาย กระชายฟาง ทุบ
ทองคำใบ และสุราจีนต่าง ๆ

สินค้าของประเทศสยาม ที่ส่งไปขายยังประเทศจีน คือ

ข้าว ไม้สัก ปลาเค็ม หอยแมลงภู่แห้ง หนังสัตว์และพริกไทย

ประเทศญี่ปุ่น

การปกครอง เป็นประเทศเอกราช มีโครงสร้างการ

แผ่นดินอย่างแบบราชาธิปไตย มีพระเจ้าแผ่นดินปกครอง มี
อำนาจที่จะทำการอะไรก็ได้ด้วยความเห็นชอบของรัฐสภา คือ
สภาชั้นขุนนาง และสภาชั้นราษฎร

เมืองหลวง ชื่อ กรุงโตเกียว

เมืองท่า ชื่อ เมืองโยโกฮาม่า เมืองโกเบ เมืองโอ

ซากา และเมืองนาการากิ

การทำมาหากิน ราษฎรทำการเพาะปลูก การหาปลา

นอกจากนี้ยังมีการชกด้านหิน และทำการหัตถกรรมอื่น ๆ อีกมาก

สินค้าที่เข้ามาขายในประเทศสยาม คือ ด้านหิน ไม้ ชัก

ไฟ กระชาย ตะเกียงต่าง ๆ เครื่องเล่น ของเด็กและเครื่องของ
กำมะลอ

สินค้าของประเทศสยาม ที่ส่งออกไปขายยังประเทศญี่ปุ่น
คือ ข้าว ไม้สัก ครั่ง หนังกบ และพวกไทย

ประเทศอินเดีย

การปกครอง เป็นประเทศราชของอังกฤษ มีผู้สำเร็จ
ราชการจัดการปกครองแผ่นดิน

เมืองหลวง ชื่อ เมืองคัลกัตตา

เมืองท่า ชื่อ เมืองมัทราส เมืองกัลกัตตา เมืองบอมเบ

เมือง โคโลมโบ

การทำมาหากิน พลเมืองทำการเพาะปลูกมากที่สุด มี
การปลูกใบชา ข้าว กาแฟ ยาง ยาลูบ นอกจากนั้นยังทำการ
ชักแร่ การค้าขาย และหัตถกรรมอีกมาก

สินค้าที่ส่งเข้ามาขายในประเทศสยาม คือ เครื่องมือโลหะ
เนื้อมัน กระจก ยาน พรม น้ำมัน เชื้อเพลิง ผ้าขาว ผ้า
ลาย ผืนคืบ และเมล็ดพืชต่าง ๆ

สินค้าของประเทศสยาม ที่ส่งไปขายในอินเดีย คือ ข้าว
ไม้สัก ครั่ง และพวกไทย

ประเทศพม่า

การปกครอง เป็นประเทศราชของอังกฤษ มีผู้สำเร็จ
ราชการจัดการปกครองแผ่นดิน

เมืองหลวง ชื่อ เมืองมณฑล

เมืองท่า ชื่อ เมืองย่างกุ้ง เมืองพระสิม เมืองยาโม เมือง

เมะลาลัง

การทำมาหากิน พลเมืองทำการค้าขายทางการเพาะปลูกและ
ทำการค้าขาย นอกจากนี้ยังมีการชกแร่ และค้าขายอีกด้วย

สินค้าที่ส่งเข้ามาขายในประเทศสยาม คือ พลอย ผ้าไหม

น้ำมันดิน มีกต่าง ๆ และเครื่องกำมะลอ

สินค้าของประเทศสยาม ที่ส่งไปขายประเทศพม่า คือ

ข้าว ไม้สัก เงิน สกร วัว ควาย และน้ำตาล

ประเทศเขมร

การปกครอง เป็นประเทศราชของฝรั่งเศส มีผู้สำเร็จ

ราชการจัดการปกครองแผ่นดิน

เมืองหลวง ชื่อ พนมเปญ

เมืองท่า ชื่อ เมืองพระตะบอง เมืองกำโพง

การทำมาหากิน พลเมืองทำการเพาะปลูก การหัตถกรรม

การจับปลา และการชกแร่ ถ่านหิน สังกะสี และพลอยต่าง ๆ

สินค้าที่ส่งเข้ามาขายในประเทศสยาม คือ ถ่านหิน ฝ้าย

ซีเมนต์ เครื่องจักรสาน ผ้าไหม และปลาต่าง

สินค้าของประเทศสยาม ที่ส่งเข้าไปขายในประเทศเขมร

นอกจากเกลือแล้วไม่มีใครมีอะไรเลยดีกว่าได้ เพราะพืชผลของประ
เทศนี้ มีคล้ายกันกับในประเทศสยาม

ประเทศญวน

การปกครอง เป็นประเทศราชของฝรั่งเศส มีผู้สำเร็จ

ราชการจัดการปกครองแผ่นดิน

เมืองหลวง ชื่อ เมืองไซ่ง่อน

เมืองท่า ชื่อ เมืองเว้ เมืองเกอรานญ

การทำมาหากิน พลเมืองทำการเพาะปลูกมากที่สุด นอก
จากนี้ยังทำการหัตถกรรม ทำผ้าไหม อีกด้วย

สินค้าที่ส่งเข้ามาขายในประเทศสยาม คือ ผ้าไหม เครื่อง

จักสาน งาช้าง และอบเชย

สินค้าของประเทศสยาม ที่ส่งเข้าไปขายในประเทศญวน

นอกจากเกลือแล้วไม่มีอะไร เพราะพืชผลของประเทศนี้คล้าย ๆ
กันกับพืช ผลที่มีอยู่ในประเทศสยาม

ประเทศสหรัญมะลายู

การปกครอง เป็นประเทศราชของอังกฤษ มีผู้สำเร็จ

ราชการจัดการปกครองแผ่นดิน

เมืองหลวง ชื่อ เมืองสิงคโปร์

เมืองท่า ชื่อ เมืองสิงคโปร์ เมืองมะละกา

การทำมาหากิน พืชเมืองทำการค้าชีพทางซุกแหว่ ก็ยก
ทองคำ ถ่านหิน มากที่สุด และทำการเพาะปลูกมะพร้าว พริก
ไทย นอกจากนั้นยังทำการค้าขาย และหัตถกรรมอีกมาก
สินค้าที่ส่งเข้ามาขายในประเทศสยาม คือ เครื่องเทศ น้ำตาล
ทราย น้ำมันมะพร้าว ช้าง ผ้า ยะกั้ว และเครื่องทำถ้วยตะกั่ว
สินค้าของประเทศสยาม สิ่งที่ส่งเข้าไปขายในประเทศนั้นคือ
เข้า ไม้สัก หนังกัดหัว ครั่ง เกลือ ปลาเค็ม และโคกระบือ

ประเทศอาหรับ

การปกครอง เป็นประเทศเอกราช มีพระเจ้าแผ่นดินปกครอง
อย่างราชาธิปไตย แต่ก็ยังอยู่ในความปกครองรักษาของอังกฤษ
เมืองหลวง คือ เมืองเมคคา
เมืองท่า คือ เมืองจิดดะฮ์
การทำมาหากิน พืชเมืองทำการเพาะปลูกโดยมาก เช่น
ปลูกเข้า กาแฟ และผลไม้ต่างๆ
สินค้าที่ส่งเข้ามาขายในประเทศสยาม มี ผลอินทผลัม
เป็นต้น
สินค้าของประเทศสยาม ที่ส่งเข้าไปขายในประเทศนั้น มี
เข้า พริกไทย

ประเทศไซบีเรีย

การปกครอง เป็นประเทศราชของรัสเซีย มีผู้สำเร็จ
ราชการจัดการปกครองแผ่นดิน

เมืองหลวง ซือ เมืองโตโฮลสค์

เมืองท่า ซือ เมืองลาควอสตอค

การทำมาหากิน พลเมืองทำการจับสัตว์น้ำ และเลี้ยง
สัตว์โคขมมาก นอกจากนั้นยังมีการขุดแร่ และการเพาะปลูกข้าว
สาลีบ้าง แต่ไม่สู้มากนัก

สินค้าที่ส่งเข้ามาขายในประเทศสยาม มี เนย และนมวัว

ประเทศอิหร่าน (เปอร์เซีย)

การปกครอง เป็นประเทศเอกราช เคยมีการปกครอง
อย่างพระมหากษัตริย์มีอำนาจสิทธิ์ขาด แต่เดี๋ยวนี้พระเจ้าแผ่นดินจะ
ต้องได้รับความยินยอมจากเสนาบดีสภาก่อน จึงจะทำการใดๆ ได้

เมืองหลวง ซือ กรุงเทหิราน

เมืองท่า ซือ เมืองบูเชียร์ เมืองกอมบรอน

การทำมาหากิน พลเมืองทำการเพาะปลูก เช่น ปลูก
ข้าว ข้าวสาลี และผลไม้ต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีการเลี้ยงไหม
ทำพรม และน้ำมันก๊าด

สินค้าที่ส่งเข้ามาขายในประเทศสยาม มีพรม ผลไม้แห้ง

และมรกต

ประเทศอาฟซานิสถาน

การปกครอง เป็นประเทศที่อยู่ในความคุ้มครองของ อังกฤษ
มีผู้สำเร็จราชการจัดการปกครองแผ่นดิน

เมืองหลวง ซือ เมืองกามบูล

เมืองท่า ซือ เมืองแคนคาซาร์

การทำมาหากิน พลเมืองทำการเพาะปลูกไคยมาก เช่น
ปลูกองุ่น น้อยหน่า ข้าว และข้าวโพด นอกจากนี้ยังทำผ้า
ไหม ผ้าสักหลาด และพรม

สินค้าที่ส่งมาขายในประเทศสยาม มีผ้าไหม ผ้าสักหลาด

และพรม

ประเทศบลูชีสถาน

การปกครอง เป็นประเทศราชของอังกฤษ มีผู้สำเร็จ
ราชการจัดการปกครองแผ่นดิน

เมืองหลวง ซือ เมืองคัลแกต

เมืองท่า ซือ เมืองกวาคาร์

การทำมาหากิน พลเมืองทำการเพาะปลูก เหมือนกับ ประเทศอาฟซานิสถาน

สินค้าที่ส่งเข้ามาขายในประเทศสยาม มี ผลไม้แห้งและ

พรม

การแบ่งอาณาเขตปกครอง ของประเทศสยาม

พระราชอาณาจักรสยามแบ่งออกเป็นมณฑล ๓๔ มณฑล

มณฑลกรุงเทพ ฯ มี สมุหพระนครบาล เป็นหัวหน้า ส่วน
มณฑลหัวเมืองนอกจากมณฑลกรุงเทพ ฯ ทั้ง ๓๓ มณฑลนั้น มี
สมุหเทศาภิบาล เป็นผู้สำเร็จราชการ มณฑลละ ๓ คน มณฑลหนึ่ง
ก็แบ่งออกเป็นจังหวัด ๆ มากบ้างน้อยบ้าง มีผู้ว่าราชการจังหวัด
ประจำทุกจังหวัด จังหวัดแบ่งออกเป็นอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน
มีหัวหน้าประจำเรียกว่า นายอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน
การที่แบ่งอาณาเขตออกเป็นเช่นนี้ ก็เพื่อให้สะดวก
และเหมาะแก่การปกครองของเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะดูแลกิจการทั่ว
ถึงตลอดทั่วพระราชอาณาจักร

มณฑลและจังหวัดต่าง ๆ

พระราชอาณาจักรสยามแบ่งออกเป็น ๓๔ มณฑล คือ

๑. มณฑลกรุงเทพ ฯ	๕. มณฑลพิษณุโลก
๒. มณฑลพายัพ	๖. มณฑลนครราชสีมา
๓. มณฑลอยุธยา	๗. มณฑลอุดร
๔. มณฑลนครสวรรค์	๘. มณฑลปราจีน

๘. มณฑลจันทบุรี ๑๒. มณฑลนครศรีธรรมราช
 ๑๐. มณฑลนครชัยศรี ๑๓. มณฑลปัตตานี
 ๑๑. มณฑลราชบุรี ๑๔. มณฑลภูเก็ต

มณฑลกรุงเก่า แบ่งออกเป็น ๖ จังหวัด คือ ๑. กรุง
 เทพพระมหานคร (ที่ตั้งศาลารัฐบาลมณฑล) ๒. ชนบุรี ๓. นนทบุรี
 ๔. มินบุรี ๕. พระประแดง ๖. สมุทรปราการ

มณฑลพายัพ แบ่งออกเป็น ๗ จังหวัด คือ ๑. เชียงใหม่
 (ที่ตั้งศาลารัฐบาลมณฑล) ๒. ลำพูน ๓. เชียงราย ๔. แม่ฮ่อง
 สอน ๕. แพร่ ๖. ลำปาง ๗. น่าน

มณฑลอยุธยา แบ่งออกเป็น ๗ จังหวัด คือ ๑. พระนครศรี
 อยุธยา (ที่ตั้งศาลารัฐบาลมณฑล) ๒. อ่างทอง ๓. ลพบุรี ๔. สระ
 บุรี ๕. สิงห์บุรี ๖. ปทุมธานี ๗. ชัยภูมิ

มณฑลนครสวรรค์ แบ่งออกเป็น ๕ จังหวัด คือ ๑. นคร
 สวรรค์ (ที่ตั้งศาลารัฐบาลมณฑล) ๒. ชัยนาท ๓. อุทัยธานี
 ๔. ตาก ๕. กำแพงเพชร

มณฑลพิษณุโลก แบ่งออกเป็น ๖ จังหวัด คือ ๑. พิษณุโลก
 (ที่ตั้งศาลารัฐบาลมณฑล) ๒. สุโขทัย ๓. สวรรคโลก ๔. เพชร
 บูรณ์ ๕. พิจิตร ๖. อุตรดิตถ์

มณฑลนครราชสีมา แบ่งออกเป็น ๖ จังหวัด คือ ๑. นคร

ราชสีมา (ที่ต่งศาลารัฐบาลมณฑล) ๒. ชัยภูมิ ๓. บุรีรัมย์
 ๔. ร้อยเอ็ด ๕. มหาสารคาม ๖. กาฬสินธุ์ ๗. ขุขันธ์
 ๘. ชัยภูมิ ๙. สุรินทร์

มณฑลอุดร แบ่งออกเป็น ๖ จังหวัด คือ ๑. อุดรราชธานี
 (ที่ต่งศาลารัฐบาลมณฑล) ๒. ทนงคาม ๓. นครพนม ๔. ขอน
 แกน ๕. เลย ๖. สกลนคร

มณฑลปราจีน แบ่งออกเป็น ๕ จังหวัด คือ ๑. ฉะเชิงเทรา
 (ที่ต่งศาลารัฐบาลมณฑล) ๒. ปราจีนบุรี ๓. นครนายก ๔. ชลบุรี

มณฑลจันทบุรี แบ่งออกเป็น ๓ จังหวัด คือ ๑. จันทบุรี (ที่
 ต่งศาลารัฐบาลมณฑล) ๒. ระยอง ๓. ทวาย

มณฑลนครราชสีมา แบ่งออกเป็น ๓ จังหวัด คือ ๑. นครปฐม
 (ที่ต่งศาลารัฐบาลมณฑล) ๒. สุพรรณบุรี ๓. สมุทรสาคร

มณฑลราชบุรี แบ่งออกเป็น ๕ จังหวัด คือ ๑. ราชบุรี
 (ที่ต่งศาลารัฐบาลมณฑล) ๒. กาญจนบุรี ๓. สมุทรสงคราม
 ๔. เพชรบุรี ๕. ประจวบคีรีขันธ์

มณฑลนครราชสีมา แบ่งออกเป็น ๗ จังหวัด คือ ๑. สง
 ขา (ที่ต่งศาลารัฐบาลมณฑล) ๒. นครราชสีมา ๓. พัก
 ๔. สุราษฎร์ธานี ๕. ชุมพร ๖. หาดสวน ๗. สะตอ

มณฑลปัตตานี แบ่งออกเป็น ๔ จังหวัด คือ ๑. ปัตตานี
(ที่ตั้งศาลารัฐบาลมณฑล) ๒. ยะลา ๓. สายบุรี ๔. นราธิวาส

มณฑลภูเก็ต แบ่งออกเป็น ๒ จังหวัด คือ ๑. ภูเก็ต
(ที่ตั้งศาลารัฐบาลมณฑล) ๒. ระนอง ๓. กระบี่ ๔. พังงา
๕. กระบี่ ๖. ตรัง

รัฐบาลสยาม

โครงการปกครองประเทศบ้านเมืองในประเทศสยามนี้ มีระเบียบการปกครองอย่างแบบราชาธิปไตย มีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงไว้ซึ่งอำนาจสิทธิขาด กิจการสำคัญที่กระทรวงใดทำขึ้น ต้องได้รับพระบรมราชานุญาตก่อน จึงจะทำได้ กฎหมายที่จะตั้งขึ้นใหม่ก็หรือจะเลิกถอนเสียก็ได้ หรือการตั้งตำแหน่งหน้าที่อื่นสำคัญๆ ในราชการก็ ต้องมีพระบรมราชานุญาตทั้งสิ้น

แต่ทั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะทรงจักราชาการ บ้านเมืองอันใหญ่โตเช่นประเทศสยามนี้ ให้รอบคอบตลอดทั่วไปได้ทุกสิ่งทุกอย่างแต่ลำพังพระองค์ท่านนั้นไม่ได้ ฉะนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่๖ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีสภาเป็นทปรัการาชาการ คือ อภิรัฐมนตรีสภา มีเจ้านาย ๕ พระองค์ ซึ่งทรงพระปรีชาสามารถ รอบรู้ ในกิจการบ้านเมือง เป็นทปรัการาสูงสุตของพระองค์ และ เสนาบดีสภา มีเสนาบดี ๓๐ คน เป็นผู้ช่วยจักราชาการแผ่นดินต่าง พระเนตรพระกรรณ เพื่อช่วยความเจริญของชาติบ้านเมือง และศาลาที่ว่า ราชการ ของ ท่านเสนาบดีทั้งปวงนี้เรียกว่า "กระทรวง" รัฐบาล แบ่ง ออก เป็น ๓๐ กระทรวง เสนาบดีเป็นผู้รับผิดชอบตรงต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในราชการ ทั้งปวงของ กระทรวงซึ่ง จะให้คำเนิรไปโดยเรียบร้อย

กระทรวงเหล่านี้มีหน้าที่ต่าง ๆ กัน กล่าวโดยย่อ คือ

๑. กระทรวงวัง มีหน้าที่จัดการต่าง ๆ ในพระราชสำนัก ซึ่งเกี่ยวเป็นส่วนพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ และกิจการพระราชพิธีต่าง ๆ ด้วย

๒. กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่จัดการปกครอง รักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร และคอยระงับข้อพิพาทและการข่มเหงเบียดเบียนพิสดารกันและกัน

๓. กระทรวงกลาโหม มีหน้าที่จัดการทหารบก และสร้างเครื่องอาวุธยุทโธปกรณ์ไว้สำหรับป้องกันข้าศึกศัตรูภายนอกพระราชอาณาจักร ทั้งทางบกและทางอากาศ กับทำแผนที่พระราชอาณาจักรสยาม

๔. กระทรวงทหารเรือ มีหน้าที่จัดการทหารเรือ และระดมเรือรบกับเครื่องอาวุธยุทโธปกรณ์ไว้สำหรับป้องกันข้าศึกศัตรูภายนอกพระราชอาณาเขตทางน้ำ และมีหน้าที่รักษามหาสมุทรและภัยประภาคาร

๕. กระทรวงการต่างประเทศ มีหน้าที่เป็นตัวแทนรัฐบาลสยาม เพื่อจัดการและพินิจพิเคราะห์กิจการต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเมืองและการค้าขายกับรัฐบาลนานาประเทศ เช่นจัดการทำหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี การทูตและการกงสุล เป็นต้น

๖. กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ มีหน้าที่จัดการเก็บเงิน
ภาษีอากรซึ่งเป็นผลประโยชน์ของรัฐบาล และเก็บรักษาเงิน กับ
ทรัพย์สินสมบัติของประเทศ ตลอดจนการเบิกจ่ายเงินให้ใช้เป็นประ
โยชน์แก่ราชการทั้งปวง

๗. กระทรวงกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่จัดการออกโฉนดที่ดิน
กินเรือสวนไร่นา บำรุงการเพาะปลูก การชลประทาน การรักษาสัตว์
น้ำ จัดการป่าไม้ และการทกน้ำให้แก่ชาวนา เพื่อให้ราษฎรทำ
มาหากินได้ผลดี

๘. กระทรวงยุติธรรม มีหน้าที่จัดการศาล รักษาพระ
ราชกำหนดกฎหมายแผ่นดิน และชำระความที่เกิดขึ้นในระหว่าง
พลเมืองให้เป็นไปโดยยุติธรรม

๙. กระทรวงธรรมการ มีหน้าที่จัดการบำรุงการศึกษา
ศิลปวิทยาต่างๆ ของกุลบุตร และกุลธิดา ให้มีความรู้เจริญขึ้นทัน
เทียมกับนานาประเทศ และการที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

๑๐. กระทรวงพาณิชย์และการคมนาคม มีหน้าที่จัดการทะนุ
บำรุงการคมนาคม เช่นรถไฟ ถนนหนทางให้ราษฎรไปมาได้สะดวก
กับจัดการไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ ให้ส่งข่าวสารติดต่อกัน
ได้ทั่วพระราชอาณาจักร และมีหน้าที่ดูแลการพาณิชย์ เพื่อให้
พลเมืองรู้จักวิชาการค้าขายเจริญยิ่งขึ้น

กระทรวงต่าง ๆ เหล่านี้ มีหัวหน้าดูแลกิจการทั้งปวง ต่างพระ

เนตรพระกรรณ และรับพระบรมราชโองการจากพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวกระทรวงละคน เรียกว่า เสนาบดี และมีปลัดทุกผลของขึ้น
ผู้ช่วยเสนาบดียังคัมภีการ อัครกระทรวงละคน

เจ้าหน้าที่กระทรวงส่งไปประจำมณฑล จังหวัดและอำเภอ

กระทรวงมหาดไทย

ก. เจ้าหน้าที่ประจำมณฑล

๑. สมุหเทศาภิบาล เป็นผู้สำเร็จราชการมณฑล มีหน้า
ที่รับผิดชอบราชการทั้งปวงตามจังหวัด ตลอดจนทั่วมณฑลนั้น

๒. มหาดไทยมณฑล มีหน้าที่ช่วยเหลือกิจการราชการทั้งปวง
และโต้ตอบสรรพหนังสือราชการแผนกนั้นใน กรมพลำพังตาม จังหวัด
ต่าง ๆ ตลอดจนทั่วมณฑลนั้น (มีเขียนบางมณฑล)

๓. อัยการมณฑล มีหน้าที่จัดการทำเนิรคดีทเถกชนตามจังหวัด
ตลอดทั่วมณฑลนั้น และมีหน้าที่ปกครองอัยการจังหวัดด้วย

๔. สาธารณสุขมณฑล มีหน้าที่วางแผนวในทางอนามัยการ
สาธารณสุข และการย้ายที่โรค ทั้งเป็นผู้ อำนวยการโฮตสธสภ
และปกครองสาธารณสุขจังหวัดในมณฑลนั้นด้วย

๕. เสมียนตราคมณฑล มีหน้าที่รักษาพัสดุและแบบพิมพ์
เกี่ยวกับทางการเงินค่าใช้จ่าย และการจร ซึ่งเป็นเงินที่แยกออก
ต่างหากจากคลังนั้น

๖. ผู้บังคับการตำรวจภูธร มีหน้าที่ปกครองตำรวจทั่วไป
ในมณฑลนั้น และรักษาความสงบเรียบร้อย คอยปราบปรามผู้กระ
ทำความผิด

๗. เลขาธิการมณฑล มีหน้าที่คอยรับใช้ข้าราชการจาก
สมทบเทศาภิบาล รักษาราชการลับ และเป็นผู้ช่วยเหลือการงานใน
หน้าทมหากไทยมณฑล

๘. เจ้าหน้าที่ยะจำจังหวัด

๑. ผู้ว่าราชการจังหวัด มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลกิจการทั่วไป

๒. ปลัดจังหวัด มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้ว่าราชการจังหวัด

๓. อัยการจังหวัด มีหน้าที่ตรวจจำนวน ซึ่งกรมการ

อำเภอได้ส่งมา และเป็นทนายแผ่นดินในคดีอาชญาทางปวงที่
เกิดขึ้นเฉพาะจังหวัดนั้น

๔. ผู้บังคับกองตำรวจภูธร มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบ
ร้อย และสืบจับผู้กระทำความผิดส่งให้อำเภอได้ส่ง

๕. พระตำมร มีหน้าที่เป็นผู้ปกครองนักโทษในเรือนจำ
และจัดการผลประโยชน์ที่เกิดจากฝีมือของนักโทษ

๖. สาธารณสุขจังหวัด มีหน้าที่วางแผนในทางอนามัย การ
สาธารณสุข การสุขาภิบาล และการขจัดโรคในที่ซึ่งที่ตาม
จังหวัดนั้น

๘. ปลัดศึกษาธิการ ขึ้นต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งเป็นประธานกรรมการ มีหน้าที่ตรวจจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนภายในเขตการศึกษา

ก. เจ้าหน้าที่ประจำอำเภอ

๑. นายอำเภอ มีหน้าที่ดูแลกิจการทั้งปวงและทุกข์สุขของราษฎรในท้องที่อำเภอ และเป็นผู้รับผิดชอบในกิจการทั่วไป

๒. ปลัดอำเภอ เป็นผู้ช่วยนายอำเภอ มีหน้าที่ไต่สวนคดี เกี่ยวกับคดีสำคัญต่าง ๆ และการตรวจตราในเรื่องทำสัญญาตราสิน ตลอดจนตัวรูปพรรณต่าง ๆ (ในอำเภอหนึ่ง ๆ มีปลัดอำเภออย่างน้อยสองนาย เรียกว่า ปลัดขวาและปลัดซ้าย)

กระทรวงกลาโหม

ก. เจ้าหน้าที่ประจำมณฑล

๑. สำหรับมณฑลที่มีกองสถักภาคตั้งอยู่ เรียกว่า สถักภาค มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยสมุหเทศาภิบาลแผนการราชการทหารในมณฑลที่ตนประจำอยู่ และปกครองตรวจตราการงานกองสถักจังหวัด ที่อยู่ในภาคของตน กับรักษามัญฉัตทหาร ตลอดจนการเกณฑ์ทหาร การระดมพล และการปลุกโยกย้ายให้ถูกต้องตามประเภทนั้น ๆ

๒. สำหรับมณฑลที่ไม่มีกองสถักภาคตั้งอยู่ เรียกว่า สถักจังหวัด คือให้สถักจังหวัดซึ่งอยู่ทั้งมณฑลตนเอง เป็นผู้ช่วย

สมุหเทศาภิบาลที่ตนประจำอยู่ แต่คงมีหน้าที่อย่างสี่จังหวัด

ข, เจ้าหน้าที่ประจำจังหวัด เรียกว่า สี่จังหวัด มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้ว่าราชการจังหวัด แผนกราชการทหารในจังหวัดที่ตนประจำอยู่ และรักษาทะเบียนบัญชี ออกใบสำคัญให้แก่ผู้เข้าบัญชีทหารแล้ว ตลอดจนการเกณฑ์ การระดม การโยกย้าย ให้ถูกต้องตามประเภทนั้นๆ

ค, เจ้าหน้าที่ประจำอำเภอ เรียกว่า สี่อำเภอ มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยนายอำเภอที่ตนประจำอยู่ในแผนกราชการทหาร และรักษาทะเบียนบัญชีที่เข้าบัญชีทหารแล้ว ตลอดจนการเกณฑ์พลเมืองเข้าประจำการ และการระดม

กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

ก, เจ้าหน้าที่ประจำมณฑล

๑. สรรพากรมณฑล มีหน้าที่อำนวยความสะดวกการเงินภาษีอากรต่าง ๆ และรักษาหนังสือที่มียกในมณฑลนั้น และเป็นผู้ดำเนินการในแผนกสราชาสินด้วย

๒. ผู้กำกับคลังภาค มีหน้าที่อำนวยความสะดวก และการปกครองคลังจังหวัดในภาคนั้นด้วย (มีเช่นอย่างมณฑล)

จ, เจ้าหน้าที่ประจำจังหวัด

๓. สรรพากรจังหวัด มีหน้าที่อำนวยความสะดวกที่บัญชีอำเภอ

ดำเนินการเก็บเงินค่าภาษีอากรต่าง ๆ และรักษาที่หลวง

๒. คลังจังหวัด มีหน้าที่เก็บรักษาและเบิกจ่ายเงินในจังหวัดนั้น

๓. เจ้าพนักงานสุรา มีหน้าที่จัดการจำหน่ายและตรวจสุราในจังหวัดนั้น ๆ

ก. เจ้าหน้าที่ประจำอำเภอ เรียกว่า สมุหบัญชี มีหน้าที่เก็บภาษีอากรต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลประโยชน์รายได้อำเภอ นั้น

กระทรวงเกษตรกรรม

ก. เจ้าหน้าที่ประจำมณฑล เรียกว่า เกษตรมณฑล มีหน้าที่ดูแลจัดการที่ดินเรือกสวนไร่นา ป่าไม้ เหมืองแร่ รักษาสัตว์น้ำ และการเพาะปลูก ภายในจังหวัดต่าง ๆ ตลอดจนทั่วมณฑล

ข. เจ้าหน้าที่ประจำจังหวัด เรียกว่า เกษตรจังหวัด มีหน้าที่ดูแลจัดการออกโฉนดรังวัดที่ดิน เรือกสวน ไร่นา ป่าไม้ เหมืองแร่ รักษาสัตว์น้ำ และบำรุงการเพาะปลูกให้ได้ผลดีภายในท้องที่ของจังหวัดนั้น

กระทรวงธรรมการ

ก. เจ้าหน้าที่ประจำมณฑล เรียกว่า ธรรมการมณฑล มีหน้าที่ปกครองธรรมการจังหวัด จัดการศึกษาของพลเมืองตลอด

งานการปลูกเสื่อ การอนุสสาภาภาษา และการศึกษาพระพุทธรูป
ศาสนา

ข. เจ้าหน้าที่ประจำจังหวัด เรียกว่า กรรมการจังหวัด
มีหน้าที่ปกครองกรรมการอำเภอ จัดการศึกษา และการที่เกี่ยวข้อง
ด้วยปลูกเสื่อ และอนุสสาภาภาษา ทั้งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับพระศาสนาใน
จังหวัดนั้นๆ ด้วย

ค. เจ้าหน้าที่ประจำอำเภอ เรียกว่า กรรมการอำเภอ มี
หน้าที่จัดการ โรงเรียนประชาบาล บำรุงการศึกษาของกุลบุตร
และกุลธิดาในอำเภอนั้นๆ

กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม

ก. เจ้าหน้าที่ประจำมณฑล เรียกว่า ผู้จัดการไปรษณีย์โทร
เลขภาค มีหน้าที่ปกครองเจ้าพนักงานไปรษณีย์ โทรเลขจังหวัด
และจัดการดูแลการไปรษณีย์ โทรเลขในภาคนั้น

ข. เจ้าหน้าที่ประจำจังหวัด เรียกว่า พนักงานไปรษณีย์
โทรเลข มีหน้าที่จัดการไปรษณีย์โทรเลข ให้ส่งข่าวสารติดต่อกัน
กันได้ โดยสะดวก ทั้งเป็นเจ้าหน้าที่รับจ่ายเงินขนาดเล็กและอำนวยความสะดวก
การคลังขอมสินในจังหวัดนั้น

กระทรวงยุติธรรม

ก. เจ้าหน้าที่ประจำมณฑล เรียกว่า อธิบดีผู้พิพากษา มี

หน้าทรียลคชอยในศาลมณฑลและศาลจังหวัด ที่ขึ้นอยู่ในมณฑล
นั้น และมีผู้พิพากษาพอควร

ศาลมณฑล มีอำนาจ พิจารณาความอาชญาและความแพ่งใน
คดีที่เกิดขึ้นอำนาจของศาลจังหวัด

ข. เจ้าหน้าที่ประจำจังหวัด เรียกว่า ผู้พิพากษา มีอย่าง
น้อย ๒ คนในจังหวัดหนึ่ง ๆ มีหน้าที่พิจารณาคดีเป็นส่วนแพ่ง
และอาชญาบรรเทาที่เกิดขึ้นในจังหวัดนั้น

ศาลจังหวัดมีอำนาจพิจารณาความอาชญาที่มีโทษหลวงจำคุก
ไม่เกิน ๓๐ ปี และปรับไม่เกิน ๓๐๐๐ บาท และความแพ่งที่มีทุนทรัพย์
ไม่เกินหมื่นบาท แต่ถ้าคดีเกินอำนาจของศาลจังหวัดแล้ว ก็ต้องส่ง
สำนวนและความเห็นไปยังมณฑล ให้พิจารณาและพิพากษาต่อไป

เจ้าหน้าที่ประจำมณฑลมีตางกันดังนี้

๑. สมุหเทศาภิบาล
๒. มหาดไทยมณฑล (มีบางมณฑล)
๓. เสมียนตรามณฑล
๔. อธิบดีการมณฑล
๕. สาธารณสุขมณฑล
๖. ผู้บังคับการตำรวจภูธร
๗. ผู้กำกับคลังภาค (มีบางมณฑล)

๘. สรรพากรมณฑล
๙. ขรรคมณฑล
๑๐. เกษตรมณฑล
๑๑. สัตตักษา (มีบางมณฑล)
๑๒. ผู้จัดการไปรษณีย์โทรเลขภาค (มีบางมณฑล)
๑๓. เลขาธิการมณฑล
๑๔. เจ้าพนักงานศรัทธาพื้นมณฑล
๑๕. ป่าไม้ประจำภาค (มีบางมณฑล)
๑๖. อธิบดีผู้พิพากษา

เจ้าหน้าต^๒ประจำจังหวัดม^๑ต่างกันดังนี้

๑. ผู้ว่าราชการจังหวัด (ตำแหน่ง น^๑บาง จังหวัดก็เปลี่ยน
เรียกนามเป็นอย่างอื่น เพื่อให้
เหมาะแก่ทางการ คือจังหวัดพระ
นคร และ ชนบุรี เรียก ว่า ผู้รักษาราชการจังหวัด จังหวัดพระนคร
ศรีอยุธยาเรียกว่า ผู้รักษาม^๑พระนคร และจังหวัดเชียงใหม่ ถ้า
พูดอย่าง นาน เรียกว่า ปลัด
มณฑลประจำจังหวัด)

๒. ปลัดจังหวัด (จังหวัดใดที่มีการงานน้อย ก็ไม่มีเจ้าหน้าที่ตำแหน่งนี้ นายอำเภอซึ่งอยู่กับจังหวัดทำการแทน)
๓. อัยการจังหวัด
๔. ผู้บังคับกองตำรวจภูธร
๕. พระอำนวยการ
๖. สาธารณสุขจังหวัด (บางจังหวัดก็เปลี่ยนเป็น มีแพทย์หลวงประจำท้องที่แต่คงทำหน้าที่เช่นเดียวกัน)
๗. สรรพากรจังหวัด (จังหวัดใดที่มีการงานน้อย ก็ไม่มีเจ้าหน้าที่ตำแหน่งนี้ คูณมาตราคงทำการแทน)
๘. คลังจังหวัด
๙. เจ้าพนักงานสุรายาฝิ่น
๑๐. ขบวนการจังหวัด
๑๑. เกษตรจังหวัด (เวลานี้ยังไม่มีทั่วทุกจังหวัดและบางจังหวัดก็เปลี่ยนเรียกนามว่า ราชโลหกิจบ้าง สัตวแพทย์บ้าง แต่คงทำหน้าที่เกษตรเหมือนกัน)

๓๒. สี่สัปดาห์

(เวลานี้ยังไม่มีทั่วทุกจังหวัด จังหวัดใดที่ไม่มีเกณฑ์คนเป็นทหารก็ไม่มี)

๓๓. เจ้าพนักงานไปรษณีย์ โทรเลข๓๔. ผู้พิพากษา๒ ๒๘ ๕ ๒ ๒๕
เจ้าหน้าที่ประจำอำเภอตามถนน๓. นายอำเภอ(แต่บางอำเภอที่มี การงานมาก และ เพื่อให้ เหมาะ แก่ทาง การก็ เปลี่ยน เรียกเป็น ผู้ว่าราชการ อำเภอ คืออำเภอเขต แม่สกลทอง โคน)๒. ปลัดอำเภอ๓. สมุหบัญชี๔. กรรมการอำเภอ๕. สี่สัปดาห์

(อำเภอใดที่ไม่ได้เกณฑ์คนเป็นทหารก็ไม่มี)

๖. ผู้ตรวจตราประจำอำเภอ

โบราณสถานและวัตถุที่สำคัญ

มณฑลต่างๆ

โบราณสถานและวัตถุที่สำคัญ ซึ่งมีอยู่ในประเทศสยามโดยมากเป็นชุมชนโบราณ และวัตถุเกี่ยวกับการศาสนา โบราณสถาน และวัตถุเหล่านี้บางอย่างได้ปรักหักพัง และรกรากเลือนลางอันมาก สิ่งที่สำคัญซึ่งยังมีปรากฏอยู่ในมณฑลต่างๆ ที่ควรทราบไว้บ้าง ดังต่อไปนี้

มณฑลกรุงเทพฯ

๑ พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร หรือคำสามัญเรียกว่า พระแก้วมรกต สีเขียวสูงประมาณ ๑ ศอกเศษ ได้มาจากเมืองเวียงจันทน์ เก็บไว้ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามในพระบรมมหาราชวัง จังหวัดพระนคร

๒ พระพุทธไสยาสน์ใหญ่ เป็นพระนอนยาว ๑ เส้น ๒ วาเศษ ประดิษฐานอยู่ในวัดพระเชตุพน จังหวัดพระนคร

๓ พระพุทธชินสีห์ เป็นพระพุทธรูปโบราณ เกษมอยู่จังหวัดพิษณุโลก แต่ได้เชิญลงมาไว้ที่วัดพระนิเวศ จังหวัดพระนคร

๔ บรมบรรพตหรือภูเขาทอง อยู่ทั่วทิศระแวก จังหวัด

พระนคร ก่อด้วยอิฐปูน ขนยอภเชนมีพระเจดีย์ชงบรรพพระ
เชยวแก้ว ของพระพุทธรเจ้า ถึงหน้าเทศกาลกลางเดือน ๓๒ มี
การนมัสการพระเชยวแก้วที่ภูเขาทองนทุกปี

๕ พระบรมรูปหล่อทองคำ เป็นพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระ
พุทธเจ้าหลวง ตั้งไว้ท่ามกลางถนนพระลาน หน้าพระราช
วังดุสิต จังหวัดพระนคร

๖ เสาชิงช้า เป็นสถานที่สำหรับทำพิธีพราหมณ์ประจำ
ในท้องถิ่น จังหวัดพระนคร

๗ บิโอมปรากฏ ตั้งอยู่ที่ใต้วัดอรุณ หรือที่เรียกกันว่าวัด
แจ้ง เป็นบิโอมที่สร้างครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา จังหวัดธนบุรี

๘ พระปรางค์วัดอรุณ สูงประมาณ ๓๓ เมตร ตั้ง
อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งจังหวัดธนบุรี นับว่าสูงกว่าพระ
ปรางค์อื่น ๆ ในประเทศสยาม

๙ พระสมุทรเจดีย์ ตั้งอยู่ที่เกาะกลางน้ำ ตอนปากแม่น้ำ
เจ้าพระยา ในเขตจังหวัดสมุทรปราการ (สมเด็จพระรามา
ธิบดีที่ ๔ ทรงสร้าง) ถึงหน้าเทศกาลกลางเดือน ๓๓ มีคนไปนมัส
การมากทุกปี

๑๐ อนุสาวรีย์สถาน เป็นวัดที่สำคัญแห่งหนึ่ง อยู่
ที่ข้างสนามหลวง ภายในอนุสาวรีย์นั้น บรรจุอัฐิทหารไทย
ที่วายชนม์ในคราวมหาสงคราม พ.ศ. ๒๔๖๐

มณฑลอยุธยา

๑. วังจันทร์เกษม สร้างขึ้นครึ่งสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี แต่เคยวนไซ้เป็นท่งศาลารัฐบาลมณฑลอยุธยา

๒. พระราชวังหลวงโบราณ สร้างขึ้นครึ่งสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ตั้งอยู่ใกล้กับลำแม่น้ำลพบุรี ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภายในพระราชวังมีสถานและวัตถุต่างๆ มาก เช่น

ก, พระมณฑลพิตร เป็นพระพุทธรูป หน้าตักกว้าง ๕ วาเศษ

ข, วัดพระศรีสรรเพชญ์ เป็นวัดอยู่ในเขตวัดพระราชวัง

ทำนองเดียวกับวัดพระศรีรัตนศาสดารามในกรุงเทพฯ แต่เคยวนไซ้หักพังเกือบหมดแล้ว เพราะถูกพระม้าวเผาไฟเผาเมื่อครั้งเสียกรุงแก่พระม้าว

ค, นอกราชบงกชจากพระที่นั่ง และพลับพลาหักพัง

อีกมาก

๓. พระราชวังบางปะอิน สร้างขึ้นครึ่งสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี อยู่ที่บ้านบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๔. พระพุทธรูปคันทรียาบก เป็นพระพุทธรูปใหญ่ สูงประมาณ ๘ วาเศษ อยู่ในวิหารวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (พระพุทธรูปองค์นี้สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงสร้างไว้)

๕. เจดีย์พระสุวิโยทัย ตั้งอยู่ในเขตที่ว่าการทหาร (ซึ่ง

เดิมที่ทรงนั้นเป็นวัดเรียกว่าวัดสยสวรค์ ซึ่งเวลานี้ไม่มีปรากฏแล้ว)
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สมเด็จพระมหาจักรพรรดิทรงสร้าง
ไว้คราวถวายพระเพลิงพระศพของสมเด็จพระสุริโยทัย พระอัคร
มเหสีของพระองค์

๖ พระยารัษฎานุประดิษฐ์ฯ ตั้งประมาณ ๕ วา สร้างขึ้นสมัย
พวกขอมเป็นใหญ่ อยู่ต้นเนินริมทางรถไฟสายเหนือ ในจ
ังหวัดลพบุรี

๗ พระนารายณ์ราชินีวัดนี้ พระราชวังนั่งอยู่ริมน้ำ สร้าง
ขึ้นสมัยกรุงศรีอยุธยา อยู่ในจังหวัดลพบุรี

๘ พระพุทธไสยาสน์วัดป่าโมก เป็นพระนอน ยาว
ประมาณ ๓๒ วา อยู่ในอำเภอป่าโมก ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา
จังหวัดอ่างทอง

๙ รอยพระพุทธรูป เป็นรอยพระบาทของพระพุทธเจ้าลัก
ลงไปในหิน อยู่บนไหล่เขา ที่เรียกว่าภูเขาพระพุทธรูปอยู่
ในจังหวัดสระบุรี ถึงหน้าเทศบาลเมือง - ๘ มีคนไปประชุมกัน
นมัสการทุกปี

๑๐ พระพุทธฉายาหรือพระฉาย เป็นรอยลักลงไปในหินอยู่
บนหน้าผาแห่งหนึ่ง ในอำเภอยางเพียว จังหวัดสระบุรี ถึง
หน้าเทศบาลมีคนไปชุมนุมนมัสการเสมอ

มณฑลปราจีน

๓. พระพุทธรูป โสธร เป็นพระพุทธรูปองค์หนึ่ง อยู่ใน
วิหารวัดโสธร จังหวัดฉะเชิงเทรา พลเมืองนับถือว่าเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์
ถึงหน้าเทศกาลมีคนไปชุมนุมนมัสการเสมอ

๔. กำแพงเมือง สร้างขึ้นครึ่งสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่
เกือบถูกรื้อและหักพังเสียเป็นบางส่วน ยังเหลือปรากฏอยู่บ้าง
อยู่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา

๕. เมืองพระรถ เป็นโบราณสถานอยู่ในอำเภอนนทบุรี
จังหวัดชลบุรี แต่เกือบเป็นเมืองร้างเสียแล้ว มีผู้เคยขุด
โบราณจากสถานที่แห่งนี้ได้บ่อยๆ

๖. พระมหาธาตุ ก่อด้วยอิฐแผ่นใหญ่ๆ ประดิษฐาน
อยู่บนเนิน (ใกล้กำแพงเมืองพระรถ) ชาวเมืองเรียกว่าเนินพระ
ธาตุ อยู่ในอำเภอนนทบุรี จังหวัดชลบุรี ในเวลานี้เหลือเป็น
โลกดินกลดมรปลัดฝ่ายซ้าย ขอบคนไม่มีจัก สูงประมาณ ๓ วา
เศษ เป็นที่เคารพนับถือของราษฎร ถึงกลางเดือน ๖ ประชุมกัน
ทำการสมโภช แห่ธูปไฟกุหลาบทุกปี

๗. เมืองลพบุรี เป็นเมืองโบราณ อยู่ในตำบลท่งละคร
จังหวัดนครนายก มีเทวสถานและสิ่งอื่นๆ ปรากฏอยู่ แต่
หักหักพังเสียเกือบหมดแล้ว

๖. พระพุทธรูป จำลอง อยู่บนยอดเขานางบวช จังหวัด
นครนายก ถึงหน้าเทศกาลกลางเดือน ๕ มีคนไปประชุมนมัส
การเสมอทุกปี

๗. พระฉาย เป็นรอยลงไปในหิน อยู่ที่บ้านเขาชะโงก
อำเภอวังกะโจม จังหวัดนครนายก

มณฑลจันทบุรี

๑. กำแพงเมือง ก่อด้วยศิลาแลง ครึ่งสมัยพวกขอมเป็น
ใหญ่ อยู่ในจังหวัดจันทบุรี แต่เคยวนปรักหักพังและทำลาย
เสียบางตอนแล้วยังคงมีปรากฏอยู่บ้าง

๒. เทวสถาน อยู่ในจังหวัดจันทบุรี สร้างครึ่งสมัยพวกขอม
เป็นใหญ่

๓. ศิลาจารึกพระพุทธรูป อยู่บนยอดเขาพระพุทธรูป อำเภอ
มะขาม จังหวัดจันทบุรี ถึงหน้าเทศกาลมีคนไปนมัสการทุกปี

๔. เขื่อนและค่ายฝรั่งเศส สร้างเมื่อครั้งเข้ามาปกครอง
จันทบุรี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๖ อยู่ที่บ้านหน้าเมือง จังหวัด
จันทบุรี (เมื่อฝรั่งเศสถอนกองทหารออกจากค่ายไปแล้ว รัฐบาล
สยามได้เคยใช้สถานที่นี้เป็น โรงทหารพรานครึ่งหนึ่ง)

มณฑลพายัพ

๑. พระธาตุ อยู่บนยอดสุเทพ เป็นปูชนียสถานอย่างหนึ่ง

อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ถึงหน้าเทศบาลกลางเกื่อน ๖ มีคนไปประชุมมนต์การมากทุกปี

๒. พระธาตุซ่อแร่ เป็นพระเจดีย์ ๘ เหลี่ยม สูงประมาณ ๑๕ วา เป็นขุขันธ์สถานแห่งหนึ่ง อยู่บนเนินในจังหวัดแพร่ ถึงหน้าเทศบาลมีคนไปมนต์การมากทุกปี

๓. วัดเจดีย์ ๘ ยอด หรือที่เรียกว่าวัดโพธาราม เป็นวัดโบราณ สร้างขึ้นเมื่อครั้งสมัยพระมหาเป็นใหญ่ อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่

๔. พระธาตุทวิญชัย เป็นพระปรางค์สูงประมาณ ๑๐ เส้น เป็นขุขันธ์สถานแห่งหนึ่งอยู่ในจังหวัดลำพูน ถึงหน้าเทศบาลกลางเกื่อน ๖ มีคนไปประชุมมนต์การเสมอทุกปี

๕. พระพุทธสิหิงค์ เป็นพระพุทธรูปสำคัญองค์หนึ่งประดิษฐานอยู่ในวัดสิหิงค์ จังหวัดเชียงใหม่ รายนวโคตมมากนับถือกันว่า เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์

๖. พระธาตุจอมทอง ประดิษฐานอยู่ในวัดจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ตามประเพณีกลางเกื่อน ๘ มีคนไปประชุมมนต์การ และสรงน้ำพระธาตุเสมอทุกปี

มณฑลนครชัยศรี

๑. พระปฐมเจดีย์ เป็นพระเจดีย์องค์แรกที่สร้างขึ้นก่อนด้วยอิฐ

ปุน สูงประมาณ ๓ เส้นเศษ อยู่ ในจังหวัดนครปฐม ถึงหน้า
เทือกคามมีคนไปประชุมนมัสการทุกปี

๒. พระประโทน เป็นพระปรารักษ์สร้างด้วยอิฐอยู่ ปุน อยู่ ใน
จังหวัดนครปฐม

๓. รูปพระยาภังค์ ตั้งอยู่ ที่หน้ามูขุ หลังวิหารพระร่วงเป็น
รูปยืนทำด้วยหิน สูงประมาณ ๑ วาเศษ อยู่ ในจังหวัดนครปฐม

๔. รูปพระยาพาน ตั้งอยู่ ที่หน้ามูขุหลังวิหารพระเทศนา
ธรรมจักร เป็นรูปยืนทำด้วยหิน สูงประมาณ ๑ วาเศษ อยู่
ในจังหวัดนครปฐม

๕. วัดพระยาเลิไทย อยู่ ในอำเภอท่าพี่เลี้ยงจังหวัดสุพรรณ
บุรี เป็นชุมชนยสถานแห่งหนึ่ง

๖. คอนเจดีย์ พระเจดีย์ นมรูปสี่เหลี่ยม เป็นสี่เหลี่ยมคี่เหลี่ยมหนึ่ง
ยาว ๓๐ วา ชนากสูงทงทขีรึกหักพังแล้วเหลืออยู่ วัดได้ ๖ วา สร้าง
ขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา อยู่ ที่ในอำเภอสวีประจันต์ จังหวัด
สุพรรณบุรี

มณฑลราชบุรี

๑. พระแท่นทรงวัง พระแท่นนี้ เป็นแผ่นศิลาใหญ่เกลี้ยงเป็น
ที่ซึ่งพระพุทธเจ้ามีพพาน จำลองมาจากประเทศอินเดีย ตั้งอยู่ใน
วิหารท่าจากสถานีบ้านโป่งเล็กน้อย อยู่ ในจังหวัดราชบุรี ถึงหน้า
เทือกคามมีคนไปทำสักการบูชามากทุกปี

๒. พระรามราชเนวคิน เป็นพระราชวังสร้างทึบขานขึ้นสมัย
กรุงศรีอยุธยา อยู่ในจังหวัดเพชรบุรี

๓. พระปรางค์ สร้างตั้งแต่ครั้งพวกขอมเป็นใหญ่ อยู่ใน
มณฑลจังหวัดเพชรบุรี

๔. กำแพงเมือง อยู่ในจังหวัดเพชรบุรี สร้างตั้งแต่ครั้ง
พวกขอมเป็นใหญ่

๕. วัดกำแพงแดง เป็นเทวสถานโบราณของ ขอม สร้าง
ตั้งแต่ครั้งพวกขอมเป็นใหญ่ อยู่ในจังหวัดเพชรบุรี

มณฑลนครสวรรค์

๑. วัดอมรินทร์นาคพต เป็นวัดโบราณ อยู่ในจังหวัดนคร
สวรรค์ ที่วัดโบสถ์และวิหารตั้งอยู่ บนเขา ราษฎรนับถือกันมาก ถึง
หน้าเทศกาลมีงานขึ้นทอดให้อาหารพระภิกษุ

๒. พระมหาธาตุ อยู่บนยอดในจังหวัดตาก แต่ฐานถึงยอด
สูงประมาณ ๑๔ วา เป็นวัดที่ราษฎรนับถือมาก ถึงหน้าเทศกาลมี
งานนมัสการทุกปี

๓. พระปรางค์ สร้างบนยอดในจังหวัดตาก สูงประมาณ ๓๐
วา เป็นวัดที่โบราณสร้างครั้งกรุงสุโขทัย

๔. วัดเขาแก้ว เป็นวัดโบราณ อยู่ในจังหวัดตาก แต่เก็บ
ไม่ปรักหักพังยังเห็นแต่ฐานเท่านั้น

๕. พระเจ้ายักษ์ ตั้งอยู่บนเนิน ในจังหวัดตาก สร้างครึ่ง
สมัยกรุงศรีอยุธยา (พระเจ้ายักษ์นี้เป็นของสมเด็จพระนเรศวรกับ
สมเด็จพระเอกาทศรถทรงสร้างไว้เมื่อครั้งตีเมืองเชียงใหม่ได้)

๖. เจดีย์วัดพระมหาธาตุ เป็นปูชนียสถานสำคัญแห่งหนึ่ง
อยู่ในจังหวัดชัยนาท

๗. บ่อน้ำปรกการและกำแพงเมือง สร้างขึ้น ครึ่งกรุงสุโขทัย
อยู่ในจังหวัดกำแพงเพชร แต่เดิมนานางคชนปรักหักพังและทำลาย
เสียข้างแล้ว

มณฑลพิษณุโลก

๑. พระพุทธชินราช เป็นพระพุทธรูปหล่อ หน้าตักกว้าง
ประมาณ ๕ ศอกเศษ สร้างครึ่งสมัยกรุงสุโขทัย ประดิษฐานอยู่ใน
วิหารวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก ราษฎรนับถือกันว่า
เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์

๒. เขาคูเรือ คือที่ทำเครื่องขามสังกะโลก อยู่ในอำเภอ
หาคูเรือ จังหวัดสวรรคโลก ได้ตั้งขึ้นครั้งแรก ในสมัยกรุง
สุโขทัยเป็นราชธานี

๓. พระแท่นศิลาอาสน์ พระแท่นทำด้วยศิลาแลง ตั้งอยู่
บนยอดเขา เป็นที่บรรทมของพระพุทธเจ้า จำลองมาจากประเทศ
อินเดีย เป็นของเก่าที่สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา อยู่ในจังหวัด

อุทฺตฺรภิกขุ ถึงหน้าเทศกาลสมณไปนมัสการมากทุกปี

๕. พระเจ้ายศสถาน อยู่ทั่วทิศพระมหาชาติจังหวัด สวรรคโลก
เนรมิตาเจ้ายศสถานกรุงศรีไชยชัยเป็นราชธานี

๖. วัดพามณี เป็นวัดโบราณอยู่ในจังหวัดพิษณุโลก แต่
เกือบปรักหักพังเสียเกือบหมดแล้ว ถึงหน้าเทศกาลสมณไปประชุม
ปีทองไหว้พระทุกปี

๗. พระมหาธาตุ เป็นเจ้ายศสถาน สร้างขึ้นครั้งสมัยกรุง
สุโขทัยเป็นราชธานี อยู่ในจังหวัดสุโขทัย

๘. เทวสถาน อยู่ทั่วทิศเขาจันทร์ จังหวัดสวรรคโลกสร้าง
ขึ้นครั้งสมัยพวกขอมเป็นใหญ่ในประเทศนั้น

๙. วัดโพธิ์ประทับช้าง เป็นวัดร้างอยู่ในจังหวัดพิจิตรสร้าง
ขึ้นครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา (พระพุทธรูปเจ้าเสือโปรดให้สร้างไว้เป็นที่
ระลึกว่าพระองค์ได้ทรงประสูติที่ตำบลนี้)

มณฑลอุดร

๑. พระธาตุเชิงชุม เป็นพระปรารักษ์ สร้างเมื่อครั้งสมัยพวก
ขอมเป็นใหญ่ อยู่ที่จังหวัดสกลนคร

๒. พระธาตุพนม เป็นรูปพระเจ้ายศ มีคานเป็นสเทียมอยู่
ในจังหวัดกันทรพนม ถึงหน้าเทศกาลสมณไปนมัสการทุกปี

๓. พระธาตุศรีสองรัก มีรูปเป็นเจ้ายศ แต่เกือบหักพังเสีย

เกือบหมดแล้ว อยู่ในจังหวัดเลย ชาวจังหวัดนี้นับถือมาก สร้าง
 ครึ่งสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี

๔. โบสถ์วัดห่อทอง อยู่ในจังหวัดหนองคาย

๕. มณฑปพระแก้วมรกต อยู่ในจังหวัดหนองคาย สมเด็จพระ
 เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก (สมเด็จพระบรมราชาที่ ๓) สร้างไว้
 สำหรับพักพระแก้วมรกต เมื่อคราวอัญเชิญมาจากเมืองเวียงจันทน์

๖. พระธาตุนาเวจ เป็นปรางค์ก่อด้วยศิลาแลง ครึ่งสมัย
 พวกลขมเป็นใหญ่ อยู่ในจังหวัดสกลนคร

๗. พระธาตุคุดม เป็นเทวสถานซึ่งพวกลขมได้สร้างไว้สมัย
 พวกลขมเป็นใหญ่ อยู่ในจังหวัดสกลนคร

มณฑลนครราชสีมา

๑. ปราสาทหินและปรางค์หิน สร้างตั้งแต่ครั้งพวกลขมเป็น
 ใหญ่ อยู่ที่อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

๒. ปราสาทหิน เป็นโบราณวัตถุ อยู่ที่เขาคันทรง ใน
 อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

๓. พระปรางค์ ชาวเมืองเรียกว่ากู่ ก่อด้วยศิลาแลง เป็น
 วัตถุโบราณ แต่ได้ปรักหักพังเสียโดยมาก อยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ด

มณฑลนครราชสีมา

๑. พระบรมธาตุ เป็นพระเจดีย์ สูงประมาณ ๓ เส้น ๓๕ วา
 อยู่ทางวัดพระมหาธาตุ ในจังหวัดนครราชสีมา

๒. เทวสถาน ไบสถ์พราหมณ์ เป็น ไบราณสถานแห่งหนึ่ง ใน

จังหวัดนครศรีธรรมราช

มณฑลปัตตานี

๑. พระพุทธรูปไสยาสน์ เป็น พระนอน ยาวประมาณ ๕ วา อยู่

บนไหล่เขา ทิวทิศหน้าถ้ำ จังหวัดยะลา ตั้งอยู่สูงจากพื้นดินประมาณ ๒๐๐ ฟุต สร้างขึ้นภายหลังสร้างพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราชเล็กน้อย โดยพุทธศาสนิกชาวไทรบุรี

๒. สุเทวรักราเซ เป็น ไบสถ์อิสลาม สร้างขึ้นพร้อมกับสร้าง

เมืองปัตตานี แต่ทำไม่สำเร็จจนทรายนกาทกวันนั้น เพราะทำต่อคราวไรถูกอสุนิยาตทกคราว อยู่ในจังหวัดปัตตานี

๓. ที่หล่อยืนใหญ่ (มีขนนางพระยาด่านซึ่งตั้งอยู่หน้ากระทรวงกลาโหมเป็นต้น) อยู่ใกล้กับสุเทวรักราเซนั้นเอง

๔. สุสานอิสลาม เรียกว่าอุบายาเยาะอยู่ในตำบลยะบังกอก

อำเภอสะทัง จังหวัดปัตตานี

เงินตราและธนบัตรของรัฐบาลสยาม

เงินตราเป็นวัตถุชนิดหนึ่ง ซึ่งสำหรับแลกเปลี่ยนซื้อขาย
สิ่งของซึ่งกันและกัน และการที่เราพากันเรียกว่า เงินตรา
ก็เพราะรัฐบาลเอาเงินมาทำรูปเหรียญ แล้วคัตรา และเพื่อยอ
กันการซุกซ้าง ๆ เงิน รัฐบาลจึงทำหยัก ๆ ไว้ โขยรอยของเหรียญ
และเพื่อป้องกันการทำเงินปลอมด้วย ตามที่พวกเราเห็นอยู่แล้ว
นั้น เงินตราของประเทศไทยที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีชื่อและ
ชนิดต่างกันเป็น ๓ อย่าง เรียกว่า เหรียญเงิน เหรียญทองขาว และ
เหรียญทองแดง

๑. เหรียญเงิน ต่างกันเป็น ๓ อย่าง คือ

- ก) เหรียญชนิด ๑ บาท มีน้ำหนัก ๓๕ กรัม
- ข) เหรียญชนิดราคา ๕๐ สตางค์ มีน้ำหนัก ๑๗.๕ กรัม
- ค) เหรียญชนิดราคา ๒๕ สตางค์ มีน้ำหนัก ๓.๗๕ กรัม

๒. เหรียญทองขาว ต่างกันเป็น ๒ อย่าง คือ

- ก) เหรียญชนิดราคา ๑๐ สตางค์ มีน้ำหนัก ๓.๕ กรัม
- ข) เหรียญชนิดราคา ๕ สตางค์ มีน้ำหนัก ๒ กรัม

๓. เหรียญทองแดง มีอย่างเดียวเรียกว่าเหรียญ ๑ สตางค์

มีน้ำหนัก ๕ กรัม

หากเงินได้ใช้เงินมานานหลายปีแล้ว ต่อมาเมื่อ

การค้าขายของโลกได้เจริญขึ้นทุกที่รัฐบาลสยามจึงเห็นว่า เหรียญเงิน ซึ่งทำด้วยเงินนั้นออกจะไม่สู้เหมาะเสียแล้ว เพราะต้องใช้กันทีละมาก ๆ หนักเกินไป เหรียญเงินจึงกลายเป็นธนบัตรซึ่งเราใช้กันอยู่ทุกวันนี้ และทั้งรัฐบาลสยามก็ยอมรับรองว่า ธนบัตรเป็นเงินตรา ที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมายด้วยเหมือนกัน

ธนบัตรของรัฐบาลสยามซึ่งใช้อยู่ ในปัจจุบันนี้ต่างกันเป็น ๖ ชนิดคือ

๑. ธนบัตรชนิดราคาหนึ่งบาท (ประกาศใช้แต่วันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๔)
 ๒. ธนบัตรชนิดราคาห้าบาท
 ๓. ธนบัตรชนิดราคาสิบบาท
 ๔. ธนบัตรชนิดราคาสิบบาท
 ๕. ธนบัตรชนิดราคาร้อยบาท
 ๖. ธนบัตรชนิดราคาพันบาท
- (ประกาศใช้แต่วันที่ ๓๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๔)
(ประกาศใช้แต่วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๓)
(ประกาศใช้แต่วันที่ ๓๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๐)

ลักษณะของธนบัตรชนิดต่างๆ

ธนบัตรชนิดราคาหนึ่งบาท

๑. รูปพรรณ (ก) ก้านหน้า มีเขียนลายเฟืองอยู่ตรง

กลางและลายกรวย พื้นสีน้ำเงินแก่ เส้นลายเฟื่องขาว มีรัศมี
๓๒ แฉก ใหญ่เล็กสลับกัน ทั้งแต่ลายเฟื่องกลางไปจนลายกรวย
มีอักษรเบรียงชนว่า รัฐบาลสยาม และในรัศมีแฉกใหญ่มีลายไม้พุ่ม
ทึบ มีกวางพระครุฑพาว์อยู่ มุมซ้ายเบรียงชน และรูปช้าง ๓
เศียรยืนบนแท่นทึบมุมขวาเบรียงล่าง ราคาธนบัตรเป็นตัวอักษรว่า
หนึ่งบาท อยู่ตรงกลาง และแสดงเลขไทยไว้ ทึบมุมขวาข้างบน
และเลข อาระบิก ทึบมุมซ้ายข้างล่าง

(๑) ก้านหลัง มีภาพแรกนาขวัญ และมีเลขไทยอยู่ข้าง
ซ้ายภาพ เลขอาระบิกอยู่ข้างขวาภาพ

๒. ขนาด มีก้านยาว ๓๓.๕ เซ็นติเมตร และก้านกว้าง
๗.๕ เซ็นติเมตร

๓. เลขหมายและวันเดือน ก้านหน้ามีเลขประจำหมวด
เลขหมายและวันที่แห่งธนบัตรอยู่ ๒ แห่ง เป็นอักษรไทยอยู่ตรง
กลางซ้ายข้างขวาแห่งหนึ่ง ก็เป็นอักษรอังกฤษอยู่ตรงกลางซ้าย
ข้างซ้ายอีกแห่งหนึ่ง

๔. สี พิมพ์สีน้ำเงินแก่กับพื้นสีเหลืองอ่อน มีลายไม้สี
เขียวพิมพ์ที่รัศมีแฉกใหญ่

ธนบัตรชนิดราคาห้าบาท

๑. รูปพรรณ เช่นเดียวกับธนบัตรชนิดราคาหนึ่งบาท แต่

ลวดลายกระหนกฉีกเพ้นและยอกราคาก้างกัน

๒. ขนาด ๓๕.๕ เซ็นติเมตร และ กว้าง ๘.๕ เซ็นติเมตร

๓. เลขหมายและวันเดือนปี ก้านหน้ามีเลขหมายชนบัตร และวันเดือนปีอยู่ ๓ แห่ง เหมือนกับชนบัตรหนึ่งบาท ๒ แห่งกับ อีกแห่งหนึ่งเป็นภาษาไทยอยู่ตอนกลางชนบัตรของล่าง

๔. สี พิมพ์ม่วงพื้นสีเขียวอ่อน มีลายไม้สีเขียวพิมพ์ ทับรัศมีแดงใหญ่

ธนบัตรชนิดราคาสิบบาท

๑. รูปพรรณ เช่นเดียวกับธนบัตรชนิดราคาหนึ่งบาท แต่ ลวดลายกระหนกฉีกเพ้นและยอกราคาก้างกัน

๒. ขนาด ๓๕.๕ เซ็นติเมตร และ กว้าง ๘.๕ เซ็นติเมตร

๓. เลขหมายและวันเดือนปี ก้านหน้ามีเลขหมายชนบัตร และวันเดือนปีอยู่ ๓ แห่ง อย่างเดียวกับธนบัตรราคาห้าบาท

๔. สี พิมพ์สีน้ำตาลแก่ทับพื้นชมพู มีลายไม้สีเขียวพิมพ์ ทับรัศมีแดงใหญ่

ธนบัตรชนิดราคาห้าสิบบาท

๑. รูปพรรณ เช่นเดียวกับธนบัตรหนึ่งบาท แต่ลวดลาย

กระหนกฝึกเพียนและบอกราคาต่างกัน

๒. ขนาด ชนบัตรชนิกนยาว ๓๗.๕ เซ็นติเมตร และกว้าง ๙.๕ เซ็นติเมตร

๓. เลขหมายและวันเดือนปี ด้านหน้ามีเลขหมายชนบัตรและวันเดือนปี ๓ แห่ง อย่างเดียวกับชนบัตรราคาห้าบาท

๔. สี พิมพ์สีเขียวทึบพื้นเทา มีลายไม้สีม่วงพิมพ์ทับ
วิธีมีแถบใหญ่

ชนบัตรชนิกนราคาห้าบาท

๑. รูปพรรณ เช่นเดียวกับชนบัตรชนิกนราคาละยี่สิบหนึ่งบาท แต่ลวดลายกระหนกฝึกเพียน และบอกราคาต่างกัน

๒. ขนาด ชนบัตรชนิกนยาว ๓๗.๕ เซ็นติเมตร และกว้าง ๙.๕ เซ็นติเมตร

๓. เลขหมายและวันเดือนปี ด้านหน้ามีเลขหมายชนบัตรและวันเดือนปี ๓ แห่ง อย่างเดียวกับชนบัตรราคาห้าบาท

๔. สี พิมพ์สีเงินอ่อนทึบพื้นเขียว มีลายไม้สีเขียวพิมพ์ทับวิธีมีแถบใหญ่

ชนบัตรชนิกนราคาพันบาท

๑. รูปพรรณ เช่นเดียวกับชนบัตรราคาละยี่สิบหนึ่งบาท แต่ลวดลายกระหนกฝึกเพียน และบอกราคาต่างกัน

๒. ขนาด ขนบัตรชนะ นิตินยาว ๓๐.๕ เซ็นติเมตร และ
กว้าง ๓๐.๕ เซ็นติเมตร

๓. เลขหมายและวันเดือนปี กำหนด เลขหมายขนบัตร
และวันเดือนปีอยู่ ๓ แห่ง อย่างเดียวกับขนบัตรราคาห้าบาท

๔. สี พิมพ์สีม่วงแดงทึบพื้นเหลืองอ่อน มีสลายไม้พิมพ์
ที่บริเวณด้านใหญ่

อนึ่งขนบัตรชนะนี้ต่าง ๆ เหล่านี้ กำหนดให้มีลายนามเสนาบดี
กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ พิมพ์ที่อยู่กับทุกฉบับ

มาตราเงินสยาม

มาตราที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ คือ

๒๕ สตางค์ เป็น ๓ สลึง

๔ สลึง หรือ ๓๐๐ สตางค์ เป็น ๓ บาท

๔ บาท เป็น ๓ ตำลึง (ไม่มีตัวเงิน)

๒๐ ตำลึง หรือ ๒๐ บาท เป็น ๓ ชั่ง (ไม่มีตัวเงิน)

ธนาคาร

ธนาคาร คือสถานที่รับฝากเงินและให้ยืมเงิน ทั้งยอมให้แลกเปลี่ยนเงินตราชนิดต่าง ๆ ด้วย จึงนับว่าธนาคารเป็นสถานที่ทำความสะดวกแก่การเงิน และการค้าขายเป็นอันมาก

ธนาคารสำคัญในจังหวัดพระนครมี ๗ แห่งคือ

๑. ธนาคารสยามกัมมาจล เป็นของชาติไทย กำเนิดวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๘ สำนักงานตั้งอยู่ริมกรมเจ้าท่า ทำมรดกตกน้อย

๒. ธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้ เป็นของชาติอังกฤษ สำนักงานตั้งอยู่ที่คลองซุดใหม่ อำเภอบางรัก

๓. ธนาคารชาเตอร์แบงก์ เป็นของชาติอังกฤษ สำนักงานตั้งอยู่ในตรอก โอเวียนเทสต์ ไทร์ อำเภอบางรัก

๔. ธนาคารเมอร์แกนไทล์ เป็นของชาติอังกฤษ สำนักงานตั้งอยู่ในตรอกกัททันบุษ ทำมรดกบางรัก

๕. ธนาคารอิน โคจีน เป็นของชาติฝรั่งเศส สำนักงานตั้งอยู่ในตรอก โอเวียนเทสต์ ไทร์ ทำมรดกบางรัก

๖. ธนาคารกวางตัง เป็นของชาติจีน สำนักงานตั้งอยู่ริมถนนเขาวราช เหนือสี่แยกราชวงศ์

๗. ธนาคารชิโฮงแบงกิง เป็นของชาติจีน สำนักงานตั้งอยู่ริมถนนทรงวาก อำเภอสัมพันธวงศ์

พระนามองค์อภิรัฐมนตรี

๑. จอมพล สมเด็จพระพิชยาเชอ เจ้าฟ้ากรมพระนคร
สวรรค์วรพินิต

๒. นายพลเอก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรม
พระนครานุรักษ์

๓. นายพลเอก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา
ดำรงราชานุภาพ

๔. มหาอำมาตย์เอก พระเจ้าพิชยาเชอ กรมพระจันทบุรี
นฤนาถ

๕. นายพลเอก สมเด็จพระเจ้าพิชยาเชอ เจ้าฟ้ากรม
หลวงลพบุรีราเมศวร

พระนามและนามเสนาบดี

๑. เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย จอมพล สมเด็จพระเจ้า
พิชยาเชอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต

๒. เสนาบดีกระทรวงกลาโหม นายพลเอก พระวรวิมลเชอ
พระองค์เจ้ายรรยง

๓. เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย นายพลเอก พระเจ้าพิชยา
เชอ กรมขุนสิงหวิกรมเกรียงไกร

๔. เสนาบดีกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม นายพลเอก
พระเจ้าพิชยาเชอ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน

๕. เสนาบดีกระทรวงต่างประเทศ มหาอำมาตย์เอก พระ
วรวงศ์เชอ กรมหมื่นเทววงศ์วโรปการ

๖. เสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการ มหาอำมาตย์เอก
เจ้าพระยาพลเทพ

๗. เสนาบดีกระทรวงธรรมการ มหาอำมาตย์เอก พระ
วรวงศ์เชอ พระองค์เจ้าชานันนิวัต

๘. เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม มหาอำมาตย์เอก พระยา
จินดาภิรมย์ ราชสภายักษ์

๙. เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ มหาอำมาตย์เอก
พระยาโกมารกุลมนตรี

๑๐. เสนาบดีกระทรวงวัง มหาเสวกเอก เจ้าพระยา
วรพงศ์พิพัฒน์

๑๑. กรุงเทพฯ สมุหพระนครบาล มหาอำมาตย์โท
เจ้าพระยามุขมนตรี

๑๒. มณฑลพายัพ สมุหเทศาภิบาล มหาอำมาตย์โท พระ
วรวงศ์เชอ พระองค์เจ้าทศคีรีวงศ์

๑๓. มณฑลนครชัยศรี สมุหเทศาภิบาล มหาอำมาตย์โท
หม่อมเจ้าอำรุงศิริ ตรีวิธ

๑๔. มณฑลราชบุรี สมุหเทศาภิบาล มหาอำมาตย์ตรี พระ
ยาสุวพันธุ์เสนี

๕. มณฑลนครศรีธรรมราช สมุทรสาภิบาล มหา
อำมาตย์ตรี พระยาศรีธรรมราช

๖. มณฑลปัตตานี สมุทรสาภิบาล มหาอำมาตย์ตรี
พระยาอุทิศพงศ์พันธุ์สวัสดิ์

๗. มณฑลอยุธยา สมุทรสาภิบาล มหาอำมาตย์โท
หม่อมเจ้าอุปพัทธพงศ์ ศิริวัช

๘. มณฑลอุดร สมุทรสาภิบาล มหาอำมาตย์ตรี
พระยารัตนโกสินทร

๙. มณฑลจันทบุรี สมุทรสาภิบาล มหาอำมาตย์ตรี
พระยาศรีเสนา

๑๐. มณฑลนครราชสีมา สมุทรสาภิบาล มหาอำมาตย์
โท พระยาเพชรกา

๑๑. มณฑลนครสวรรค์ สมุทรสาภิบาล มหาอำมาตย์
ตรี พระยาธรรมาธิปัตย์

๑๒. มณฑลปราจีน สมุทรสาภิบาล มหาอำมาตย์ตรี
พระยาอินทรวชิร

๑๓. มณฑลพิษณุโลก สมุทรสาภิบาล มหาอำมาตย์
ตรี พระยาเนตรนารี

๑๔. มณฑลภูเก็ต สมุทรสาภิบาล มหาอำมาตย์โท
หม่อมเจ้าสุภัททิยา

(ถิ่นนา)

ใบอนุญาตให้ ใช้แบบเรียน

ฉบับที่ ๕๗, ๒๘๘

วันที่ ๑๕ เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๗๓

หนังสือแบบเรียนภูมิศาสตร์เบื้องต้น ของรองอำมาตย์
ตรี กำนัน สถานนท์ พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง จำนวนสองพันฉบับ
ใน พ.ศ. ๒๔๗๓

เจ้าหน้าที่ได้ตรวจแล้ว อนุญาตให้ ใช้โรงเรียนได้

(ลงพระนาม) ชานนด มหาอำมาตย์เอก

เสนาบดีกระทรวงธรรมการ

(ไว้ที่จะเพาะในถว พิมพ์คราวนี้เท่านั้น)